

ترجمه انگلیسی این مقاله نیز با عنوان:
An Introduction to the Entrepreneurial Approach in Contemporary
Architecture in Iran (With a focus on the problems and challenges of
architecture as opportunities for architectural entrepreneurship)
در همین شماره مجله به چاپ رسیده است.

مقاله پژوهشی

مقدمه‌ای بر رهیافت کار آفرینی در معماری امروز ایران (با تأکید بر مشکلات و چالش‌های معماری به‌عنوان فرصت‌های کار آفرینی معماری)*

مجتبی روشن^۱، محمدتقی پیربابایی^{۲*}، محمدعلی کی‌نژاد^۲

۱. پژوهشگر دکتری معماری اسلامی، گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، ایران.

۲. استاد، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، ایران.

تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۰۵/۰۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۳۰

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۹/۰۴

چکیده

بیان مسئله: بیان مسئله: بهره‌برداری از دانش به‌عنوان منبع استهلاک‌ناپذیر تولید ثروت موجب افزایش توجه به مفهوم کار آفرینی در علوم مختلف به‌منظور توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع برای هماهنگی با تغییرات و همچنین تجاری‌سازی دانش شده است. در این راستا معماری نیز برای بقا و اظهار وجود و هماهنگی با این مفهوم در ساختاری پویا و به‌روز و برای حل مشکلات، فائق آمدن بر چالش‌های پیش‌رو و پاسخگویی به خواسته‌ها و نیازهای جامعه بایستی گام بردارد و ذهنیت سنتی خود را با ذهنیت کار آفرینی هماهنگ کرده و از پتانسل‌های مهارتی آن بهره‌برداری کند. پرسش اصلی این پژوهش این است که مفهوم کار آفرینی معماری فرصت‌مبنا چیست؟ این مفهوم دارای چه ساختار، سازوکار، نتایج و آورده‌هایی است؟ و مدل کار آفرینی معماری امروز ایران بر مبنای فرصت‌های کار آفرینی از چه اجزائی تشکیل شده است؟

هدف پژوهش: در این پژوهش ضمن پرداختن به ضرورت توجه به مفهوم نوپای کار آفرینی معماری، مدل مفهومی کار آفرینی معماری فرصت‌مبنا ارائه شده و روند شکل‌گیری و جزئیات تحقق این مدل در بستر معماری امروز ایران بررسی شده است.

روش پژوهش: این تحقیق کاربردی-توسعه‌ای با رویکرد آمیخته با ترکیب دو روش کیفی و کمی است. گردآوری داده‌ها از نوع اکتشافی و در دو گام است؛ اول، حوزه معماری که در آن برای یافتن ابعاد مشکلات، نقص‌ها و چالش‌های معماری امروز ایران از روش فراترکیب استفاده شده است و در گام دوم با هدف اعتبارسنجی ابعاد و مؤلفه‌های استخراج‌شده، تکنیک دلفی فازی به کار رفته است. جامعه آماری گام اول شامل ۵۹ سند (مقاله علمی-پژوهشی) و گام دوم خبرگان حوزه معماری (۳۹ نفر) است که براساس نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند. از طریق روش فراترکیب ۱۱ بُعد کلان مشکلات، نقص‌ها و چالش‌های معماری امروز ایران به‌عنوان فرصت‌های کار آفرینی معماری در جامعه ایران شناسایی شد. همه ابعاد کلان مشکلات و مؤلفه‌های مربوط به آن، با در نظر گرفتن لزوم توجه به مفهوم نوپای کار آفرینی معماری با استفاده از روش دلفی فازی به تأیید و اعتبارسنجی خبرگان رسید و مدل اولیه از ساختار فرایند کار آفرینی معماری فرصت‌مبنا ترسیم شد.

نتیجه‌گیری: مطابق مدل به‌دست آمده، برای تحقق کسب و کارهای نوپا در عرصه معماری می‌بایست فرصت‌های کار آفرینی معماری که بخش اعظمی از آن منتج از مشکلات، چالش‌ها و ضعف‌های معماری معاصر ایران است، بررسی شوند تا فرایند کار آفرینی معماری در تعامل معماری با دانش کار آفرینی و مهارت‌های آن شکل گیرد. به این ترتیب می‌توان از تمام مزایا و منافع کار آفرینی در معماری بهره برد و از آن برای رفع مشکلات و چالش‌های معماری، ایجاد اشتغال و رفاه، توسعه پایدار در ابعاد مختلف و خلق و حفظ ارزش‌های جامعه معماری ایران استفاده کرد.

واژگان کلیدی: کار آفرینی، کار آفرینی معماری، کار آفرینی فرصت‌مبنا، مشکلات و چالش‌ها، معماری ایران.

* این مقاله برگرفته از رساله دکتری «مجتبی روشن» با عنوان «تبیین الگوی کار آفرینی معماری بر مبنای ارزش آفرینی اسلامی» است که به راهنمایی دکتر «محمدتقی پیربابایی» و «محمد علی کی‌نژاد» در

دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر اسلامی تبریز در حال انجام است.
** نویسنده مسئول: ۰۹۱۲۳۲۲۰۱۱۸، p.irbabaei@tabriziau.ac.ir

مقدمه

سرعت تحولات و توسعه سریع فناوری و جهانی شدن اقتصاد منجر به دگرگونی‌های گسترده‌ای شده که مفهوم تغییر را به‌عنوان کلیدواژه اصلی این عصر با خود به همراه دارد. چنین رویکردی ریشه‌های تفکر خود را بر بهره‌برداری از دانش و فناوری بنیان نهاده است. دانش در این ساختار به‌عنوان منبعی دائمی و استهلاک‌ناپذیر به نیروی مؤثر در تحولات جوامع و کسب مزیت رقابتی تبدیل شده و براین اساس مفهومی نوپا به‌نام کارآفرینی^۱ براساس اقتصاد دانش‌بنیان مطرح می‌شود که به‌عنوان گفتمان حاکم بر جهان معاصر، حداقل سه مزیت رشد اقتصادی، افزایش بهره‌وری و شکل‌گیری فناوری جدید را به همراه دارد (خانی‌جزینی، ۱۳۸۷). کارآفرینی در ابتدا رویکردی اقتصادی-تجاری برای ایجاد کسب‌وکار، تحرک اقتصادی، نوآوری، بهره‌وری، رفاه و اشتغال در جهت تولید ثروت است (Karimi et al, 2015, 2) و در تعریفی به هنر تبدیل ایده به کسب‌وکار تعبیر می‌شود (Barringer & Ireland, 2019). امروزه اما ساختار پویا، نوآور و خلاق این مفهوم آن را به پدیده‌ای چندوجهی که امکان گسترش و تأثیرگذاری در رشته‌های علمی و ابعاد مختلف زندگی جامعه را داشته، تبدیل کرده است، به گونه‌ای که بنیاد کارآفرینی دانمارک^۲ (۲۰۱۲)، با در نظر گرفتن مفاهیم غیراقتصادی کارآفرینی را مجموعه اقدام‌های مبتنی بر ایده‌ها، فرصت‌ها و تبدیل آنها به ارزش‌های اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی می‌داند (مبیینی‌دهکردی و همکاران، ۱۳۹۷، ۱۳۰).

کارآفرینی فرایندی است که با شناسایی و کشف فرصت‌ها (مبتنی بر فرصت) آغاز می‌شود (بارن و شین، ۱۳۹۶، ۵۷). اهمیت فرصت به گونه‌ای است که محققین کارآفرینی را فرایند تفکر و عمل بر مبنای فرصت‌ها می‌دانند (Alonso et al., 2016)، و آن را هسته اصلی به‌حساب می‌آورند. تحقق کارآفرینی فرصت‌مبنا^۳، مستلزم آن است که کارآفرینان فعالانه فرصت‌ها را کشف و قابلیت‌های کارآفرینی خود را پرورش دهند (He et al., 2020, 2) در این میان نقص، مشکلات و چالش‌های جامعه هدف (بازار)، منابع اصلی کشف فرصت‌های کارآفرینی هستند (Alvarez & Barney, 2007)، که با پرورش و تلاش در جهت رفع آنها اهداف حوزه کارآفرینی در جامعه نیز تأمین می‌شود.

معماری و معماران در دوران معاصر در مرزهای تغییر قرار گرفته‌اند، به این معنی که در جهان در حال تغییر، الزامات این حرفه نیز در حال تغییر است یا باید تغییر کند (Vosloo, 2022, 191). معماری برای بقاء و اظهار وجود در چنین تغییراتی بایستی ساختاری پویا، فعال^۴ و به‌روز در مقابل حفظ ساختار گذشته که به نوعی ساختاری غیرفعال، منفعل^۵ محسوب می‌شود، به خود گیرد و روش‌های خود را برای فائق آمدن بر چالش‌ها و پاسخگویی به خواسته‌ها، انتظارات و نیازهای جامعه با ابزارهای روز متناسب کرده و ذهنیت سنتی خود را با ذهنیت کارآفرینی تعدیل کرده و از پتانسل‌های مهارتی کارآفرینی در جهت ارتقا، راه‌اندازی کسب‌وکارهای معاصر و خلق

ارزش‌های متناسب بهره‌برداری کند. گوتمن^۶ (Gutman, 2010) معتقد است معماری حوزه‌ای است که با سایر حوزه‌ها همچون اقتصاد، مدیریت، مهندسی و طراحی آمیخته است، بنابراین نیازمند سازگاری مشترک با ابتکار کارآفرینی و بهره‌گیری از مهارت‌های آن است (İlerisoy et al., 2021, 720). همراهی کارآفرینی در فرایند معماری از راهکارهایی است که در آن ضمن آشنایی و همسازی با تغییرات در ساختار رقابتی معاصر و رفع بسیاری از مشکلات و چالش‌های این حوزه در فرایندی پویا، تکامل و ارتقاء معماری نیز حاصل می‌شود. در واقع ذهنیت کارآفرینانه و پرورش آن فرصت‌ها را برای معماران نمایان ساخته و به معماران برای حرکت به سمت حوزه‌های جدید علمی، رفع مشکلات، توسعه و پیشرفت یاری می‌رساند (Vosloo, 2022, 194). کارآفرینی معماری با تلفیق کارآفرینی در بستر معماری و استفاده از دانش و مهارت‌های کارآفرینی (به‌عنوان ابزار) با ایجاد و تحقق ایده‌های جدید، در حوزه معماری شکل می‌گیرد. معماری امروز ایران نیز، از این قاعده مستثنی نبوده و علاوه بر تأثیرپذیری از تغییرات جهانی، در جامعه با انبوهی از مشکلاتی در حال و چالش‌هایی در آینده روبرو است. آنچه که تا به امروز تا حد زیادی در میدانی علمی معماری مغفول مانده استفاده‌ای نظام‌مند از ابزارها، روش‌ها و رویکردهای کارآفرینی به‌منظور حل و رفع مشکلات و چالش‌ها معاصر معماری است. بنابراین شکل‌گیری مدلی کاربردی از کارآفرینی معماری می‌تواند به‌عنوان فرصتی ناگزیر برای جامعه معماری ایران در مقیاسی کلان تلقی شود که فرصت‌های خرد را با خود به همراه دارد. امری که با تحقق آن در جامعه، تمام مزایای مستتر در مفهوم کارآفرینی در معماری امروز نیز به‌عنوان بستر، ظهور و بروز می‌یابد.

پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که مفهوم کارآفرینی معماری فرصت‌مبنا چیست و دارای چه ساختار و سازوکاری است؟ و مدل کارآفرینی معماری امروز ایران بر مبنای فرصت‌های کارآفرینی آن از چه اجزائی تشکیل شده و شامل چه فرصت‌هایی می‌شود؟ در این پژوهش به‌منظور پاسخ‌دهی بر این پرسش‌ها ضمن طرح تعاریف (عام) کارآفرینی همچنین بررسی ضرورت و سازوکار شکل‌گیری فرایند کارآفرینی (فرصت‌مبنا)، مراحل شکل‌گیری مفهوم کارآفرینی معماری مطرح شده و مدل اولیه و اجزاء تحقق آن ارائه می‌شود.

پیشینه پژوهش

در حوزه کارآفرینی و معماری، علی‌رغم ضرورت موضوع و ماهیت رشته معماری، مطالعات علمی اندکی به‌خصوص در مورد مشخص کردن ابعاد، مؤلفه‌ها و سازوکار آن انجام شده است و اندک مطالعات انجام‌شده در این حوزه بدون بررسی عمیق مبانی نظری این مفهوم، توصیفی بر مفهوم دانشگاه کارآفرین به‌عنوان دانشگاه نسل سوم و زیربنای شکل‌گیری آن است. اسماعیلی و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله علمی-تخصصی خود با عنوان «بررسی شاخص‌های مؤثر بر آموزش نوین معماری در دانشگاه‌های نسل سوم به روش دلفی. مورد

کرده است. کریستو وزلو (Vosloo, 2015, 62) در مقاله‌ای دیگر با عنوان «شرکت‌های معماران آفریقایی جنوبی چقدر ماندگار هستند»، با ارائه مطالعه کیفی و تجربی در مورد اقدامات و عملکردها، در مورد ۲۶ شرکت معماری ماندگار در آفریقای جنوبی، به بررسی تجربیات این شرکت‌ها اعم از ساختار گردش کار و راز ماندگاری و دلایل این ماندگاری می‌پردازد. در مقاله دیگری توسط ایلسونی و همکاران (İlerisoy et al., 2021)، در خصوص «تأثیرات آموزش معماری بر قصد کار آفرینی»، با مطالعه شش دانشگاه ترکیه، با هدف اینکه آیا آموزش معماری نگرشی مثبت نسبت به کار آفرینی ایجاد می‌کند، همبستگی دوره‌های طراحی معماری، ساخت و فناوری را با اهداف آموزشی کار آفرینی، یعنی انگیزه یادگیری و نوآوری، نگرش پیشرو و خودکارآمدی در دانشجویان سال آخر معماری را از طریق روابط علی بین متغیرهای انتخابی بررسی کرده و معتقد است، که دوره‌های اصلی آموزش معماری بر نیت کار آفرینی تأثیر می‌گذارند. وزلو در مقاله «کار آفرینی برای زنان نایب‌المان در حرفه معماری»، با رویکردی توصیفی، به ضرورت توجه به معماری متناسب با شرایط عدم قطعیت اقتصادی می‌پردازد و لزوم پرداخت مفهوم کار آفرینی معماری در آفریقای جنوبی را خاطر نشان می‌کند (Vosloo, 2022).

با بررسی پیشینه مطالعات انجام‌شده را می‌توان عمدتاً در دو زمینه - آموزش، دانشکده‌های معماری و - بازار کار، تجربیات حرفه‌ای دسته‌بندی کرد. به این ترتیب اغلب پژوهش‌ها بدون پرداختن به ضرورت، ساختار و ابعاد شکل‌گیری مفهوم کار آفرینی معماری، به بررسی و نقد توصیفی فاصله میان آموزش و بازار کار، شرایط آمادگی دانشجویان جهت ورود به بازار، فرصت‌های شغلی و توصیه‌های تجربی به معماران پرداخته‌اند. در این تحقیق به جهت مرتفع‌ساختن این خلاء با بررسی مفهوم کار آفرینی و ضرورت توجه به آن، ابعاد و سازوکار مفهوم کار آفرینی معماری و مدل شکل‌گیری آن با هدف ارتقاء رشته معماری برای رفع مشکلات و چالش‌های معماری امروز ایران بررسی شده است.

مبانی نظری

کار آفرینی از کلمه فرانسوی «Entrepreneur» به معنی متعهد شدن، ریشه می‌گیرد. به این معنی که کار آفرین متعهد می‌شود مخاطره‌های فعالیتی اقتصادی را سازماندهی کند. واژه کار آفرینی «Entrepreneur» از سه جزء «Enter» یعنی وارد شدن، «Pre» یعنی پیش و قبل و «Neur» به معنی هسته جسارت تشکیل شده است، هسته‌ای که منحصر به مسائل اقتصادی صرف نیست (احمدپور داریانی، ۱۳۸۹، ۴). لغت‌نامه کمبریج نیز با تأکید بر کسب و کار و درک فرصت‌ها، آن را مهارتی در راه‌اندازی کسب و کارهای نوپا، با مشاهده و درک فرصت‌ها می‌داند (Cambridge Dictionary, 1995). تعاریف کار آفرینی از گستردگی موضوع و نبود اجماع نظری جامع و مانع نشان دارد. برخی کار آفرینی را فرایندی در جهت تشکیل کسب و کار می‌دانند و محققین آن را نوعی ایجاد ذهنیت و مهارت معرفی

مطالعه دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه سوره، ضمن بررسی ساختار و رویکردهای نسل‌های مختلف دانشگاهی به معرفی دانشگاه نسل سوم (دانشگاه کار آفرین) و ویژگی‌های آن شامل: مهارت‌آموزی، کار آفرینی، استقلال همه‌جانبه، تعامل دانشگاه با جامعه، خلاقیت و ایده‌پردازی و میزان تحقق آن در دانشگاه سوره می‌پردازند و این دانشگاه را فاقد ساختار کار آفرینی می‌دانند. آبی‌نما و همکاران (۱۴۰۱) نیز در مقاله‌ای «با عنوان شناسایی موانع اجتماعی، فردی و آموزشی پیش‌روی فارغ‌التحصیلان معماری جهت ایفای نقش مؤثر در جامعه»، سعی در شناخت موانع تأثیرگذار بر عدم ایفای نقش مؤثر از طرف فارغ‌التحصیلان معماری در جامعه دارند و در این میان عدم توجه به کار آفرینی، شامل نبود روحیه کار آفرینی و خوداشتغالی در میان فارغ‌التحصیلان و فقدان الگوی مناسب برای کسب و کار حرفه‌ای را دخیل می‌داند که خود نشان از نبود توجه کافی بر مفهوم کار آفرینی معماری در آموزش معماری و جامعه معماری و لزوم توجه و تأکید بر این مفهوم دارد. در منابع غیر ایرانی می‌توان به کتاب «کار آفرینی معماری؛ معمار به مثابه کار آفرین: تبدیل ایده‌ها به واقعیت»، نوشته بری لوند (Berglund, 2019)، اشاره کرد. نویسنده در این کتاب به این مسئله می‌پردازد که کار آفرینی چگونه به تحقق ایده‌های معماری از طریق تغییر دیدگاه‌ها، نگرش‌ها و ارزش‌های نو کمک می‌کند. همچنین در فصل یازدهم از کتاب «ذهن و دست: سخنی در خصوص معماری و جهان ساخته‌شده»، تألیف مورای و روان (Murray & Ruan, 2019) که توسط اسکات هاوکن^۱ با عنوان «متخصص و کار آفرین: معماری و شهرهای نئولیبرال» نگاشته شده است، ضمن مبهم دانستن مفهوم کار آفرینی در معماری و عدم پرداختن به آن در دانشگاه‌ها، کار آفرینی را از مهارت‌هایی می‌داند که دستیابی به آن از طریق مشارکت نزدیک با روند توسعه شهری در اقتصاد سیاسی پویا امکان‌پذیر است. از نظر وی کار آفرینی به‌ندرت در گفتمان معماری در مرکز توجه بوده است. رینهولدت (Reinholdt, 2015a, 2015b)، در کتاب دو جلدی خویش با عنوان «معمار و کار آفرینی»، از منظر معماری حرفه‌ای، به بیان تجربه‌های خود از ایجاد مشاغل جدید در حوزه معماری می‌پردازد. در این کتاب وی از استراتژی‌های جدیدی استفاده می‌کند تا مفهوم کار آفرینی (به معنی اشتغال) در این رشته را با تمرین معماری و طراحی داخلی ادغام کند. کریستو وزلو (Vosloo, 2017) در مقاله‌ای با عنوان «آموزش و پرورش کار آفرینانه برای معماران»، ضمن نقد شرایط دانشگاه‌های آفریقای جنوبی و عدم فهم مفهوم کار آفرینی معماری در دانشگاه‌ها، کنفرانس‌ها و حتی کتب منتشر شده در این رشته، معتقد است ناآشنایی معماران با این مقوله باعث از بین رفتن ارزش و احترام آنها در جامعه شده است. وی معتقد است شرکت‌هایی که به عنوان نتیجه فرایند کار آفرینی آغاز به کار کرده‌اند شانس موفقیت بهتری در فعالیت حرفه‌ای داشته‌اند. وی در این مقاله به برخی از مدل‌های EET^۲ و چگونگی اعمال آنها در آموزش، پرورش و تربیت معمار کار آفرین پرداخته و جهت‌گیری کار آفرینانه ناشی از چنین آموزش و پرورشی (تربیتی) در تأسیس شرکت جدید معماری را بررسی

الزامات فرایند کارآفرینی است، بنابراین ایده کارآفرینی ارتقاء آگاهی، توانایی تفسیر اطلاعات، مهارت درک و شهادت استفاده از فرصت‌ها، خطرپذیری جهت خلق ایده‌های نوآورانه، راه‌اندازی کسب‌وکار و کسب سود و ارزش است (Vesalainen, 2005).

• ابعاد کارآفرینی

ابعاد کارآفرینی مجموعه عواملی هستند که فرایند کارآفرینی را شکل داده و آن را تحت تأثیر قرار می‌دهند. به بیانی فرایند کارآفرینی و سازوکار آن تحت تأثیر این ابعاد ادامه می‌یابد که در دو ساختار درونی و بیرونی فرایند کارآفرینی و کسب‌وکار بررسی می‌شود. در ساختار درونی، ابعاد ۱. اقتصادی، ۲. مدیریتی، ۳. نوآوری (ibid., 2)، ۴. فرد/گروه کارآفرین و ۵. زمینه دانشی/ تخصصی مشخص هستند و در ساختار بیرونی، بُعد ۶. محیط کارآفرینی (Davidsson, 2015)، شامل محیط و الزامات محیطی به‌عنوان بستر زمینه‌ساز شکل‌گیری فرایند کارآفرینی و کسب‌وکار دانشی/ تخصصی است (جدول ۲).

• فرصت و شکل‌گیری کسب‌وکار

کارآفرینی، فرایندی مبتنی بر فرصت^۱ است به گونه‌ای که برخی از کارشناسان حوزه کارآفرینی معتقدند بدون شناخت و درک مفهوم فرصت، فرایند کارآفرینی و کسب‌وکار منتج از آن، رخ نمی‌دهد

می‌کنند (Diandra & Azmy, 2020)، متخصصان روان‌شناختی به دنبال ویژگی‌های فرد کارآفرین و تعمیم آن به مفهوم کارآفرینی‌اند و برخی نیز آن را امری اقتصادی، برای کسب سود به شمار می‌آورند. مکلند در نگاهی جامع کارآفرینی را فراتر از شغل، نوعی شیوه زندگی می‌داند (آهنچیان و قرونه، ۱۳۹۸، ۲۳). محدودی از تعاریف کارآفرینی در جدول ۱ ارائه شده است.

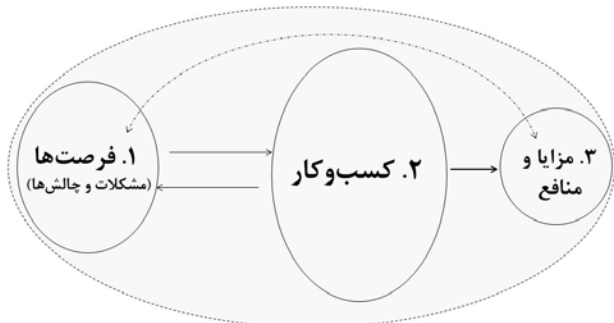
در جمع‌بندی، کارآفرینی فرایند متعهدانه‌ای است که با پذیرش ریسک ایجاد کسب‌وکار همراه است. هدف از کارآفرینی ایجاد کسب‌وکار و شغل‌های جدید در روند توسعه اقتصادی جامعه از طریق درک فرصت‌ها است (Hessels & Naudé, 2019) که با ارتقاء ذهنیت افراد و استفاده از دانش و مهارت‌هایی نظیر مهارت‌های نرم و سخت مدیریتی و اقتصادی، در جهت حل مسائل، معضلات و چالش‌های جامعه در حوزه‌های مختلف انسانی مؤثر واقع می‌شود. این امر با فرایند شناسایی و ارزیابی فرصت‌ها در محیط، توسط فرد یا گروه کارآفرین، که دارای ویژگی‌های شخصیتی و مهارت‌های خاصی همچون فعال بودن، خلاقیت، روحیه ارتباطی، رهبری، شبکه‌سازی، فرصت‌شناسی، آینده‌نگری و ریسک‌پذیری‌اند (Park, 2017)، آغاز می‌شود و نتایجی نظیر توسعه اقتصادی، ایجاد کسب‌وکار و نوآوری را به همراه دارد. توجه به مفهوم فرصت و فرصت‌شناسی از جدول ۱. گزیده‌ای از تعاریف کارآفرینی. مأخذ: نگارندگان.

منبع	تعریف
Casson (1982)	نوآوری را ملاک دانسته و کار کارآفرین را تخریب خلاق (Creative Destruction) به حساب می‌آورد.
Lavanya Latha & Murthy (2009)	کارآفرینی به‌عنوان عامل اصلی خلق فرصت‌های سرمایه‌گذاری تلقی می‌شود.
Thomas Gries (2011)	منبع، فرایند و وضعیتی که از فرصت‌های مثبت در بازار برای ایجاد و رشد شرکت‌های تجاری جدید استفاده می‌شود.
Song (2014)	اراده یک شرکت برای ایجاد تجاری جدید از طریق نوآوری، مدیریت و نمایش روحیه چالش‌پذیر شرکت است.
Drucker (2014)	کارآفرینی ایجاد ارزش از طریق نوآوری است.
Davidsson (2015)	فعالیت جدید اقتصادی یا اجتماعی که رفتار بازار را تغییر می‌دهد و هدف آن کارایی و اثربخشی منابع سیستم است.
Stam (2015)	حاصل تعامل ویژگی‌های افراد، رویدادهای محیطی است و تصمیمات را در فعالیتهای کارآفرینانه تحت تأثیر قرار می‌دهد.
Lidow (2022)	کارآفرینان در اقدامات خود پیشرو بوده و نوآورانه به روش‌هایی که ارزش را در فرهنگ محلی ایجاد می‌کند، می‌پردازند.

جدول ۲. ابعاد اصلی فرایند کارآفرینی و تعاریف آن. مأخذ: نگارندگان.

ابعاد	شرح و توضیح
اقتصادی	به‌منظور ایجاد و توسعه کسب‌وکار، مدیریت منابع و کسب ارزش اقتصادی و سود است (Rusu & Roman, 2017).
مدیریتی	برای به حداکثر رساندن کارایی و دستیابی به هدف (Channal & Natikar, 2022)، همراه با مهارت مدیریتی، تصمیم‌گیری، مدیریت منابع انسانی/مالی، بازاریابی، برندینگ (Diandra & Azmy, 2020).
ساختار درونی	از عناصر استراتژیک برای ترویج سرمایه‌گذاری بر روی فناوری‌های جدید است (Kang, 2011) و کسب‌وکارها از این طریق با محیط وفق می‌یابند (Park, 2017).
کارآفرین	قلب فرایند کارآفرینی که با پذیرش ریسک به مدیریت و ارتباط سایر ابعاد می‌پردازد (بارن و شین، ۱۳۹۶). و ویژگی‌های (رفتاری، روان‌شناسی) و مهارت‌های فردی/گروهی کارآفرینی در کسب‌وکار را نمایان می‌کند (Lee, 2019).
دانشی، تخصصی	کارآفرینی مستقل و بین‌رشته‌ای بنا به اقتضا و الزامات آن حوزه دانشی تعریف می‌شود (Crocchi, 2016).
ساختار بیرونی	از مؤلفه‌های بیرونی مؤثر در موفقیت کارآفرینی است (Davidsson, 2015). شامل سه بُعد مقررات (قانون و سیاست)، هنجارها (ارزش و فرهنگ) و شناخت (اطلاعات محیطی) است (Zhou et al., 2022).

فرایند کارآفرینی

تصویر ۱. ساختار مدل پایه فرایند کارآفرینی فرصت‌مبنا. مأخذ: نگارندگان.

• مزایا، نتایج و پیامدهای کارآفرینی

مفهوم کارآفرینی همواره با سه واژه تغییر، تحول و توسعه همراه است. تغییری برای نیل به توسعه (پایدار) و ایجاد تحول جهت دستیابی به هدف، که در مفاهیمی نظیر رشد، ارتقا و توانمندسازی جامعه نمایان می‌شود (Venkataraman, 2004). در این راستا کارآفرینی در اولین هدف موجب شکل‌گیری کسب‌وکاری جدید برای تولید محصول، خدمات، اندیشه و ارتقاء ذهنیت افراد به‌منظور دستیابی به ارزش‌های جامعه شده و پیامدهایی نظیر تولید ثروت و رفاه، فقرزدایی، توسعه اقتصادی، گسترش فناوری، تفکر نوآور و ایجاد شغل و اشتغال (به‌خصوص در میان قشر دانش آموخته و متخصص) را به همراه خواهد داشت (Adusei, 2016). در نتیجه شکل‌گیری ذهنیت کارآفرینانه و ترویج خلاقیت و نوآوری، ایده‌های تجاری و ساختارهای اقتصادی - اجتماعی نو نیز گسترش می‌یابند در نتیجه این فرایند پاسخی به چالش‌ها و مشکلات جامعه از مباحث اقتصادی، اجتماعی تا زیست‌محیطی و آلودگی‌های معاصر در جهت تصحیح نقص‌های موجود است (Dean & Dean & McMullen, 2007). بنابراین کارآفرینی با نتایج، مزایا و پیامدهایی در ابعاد اقتصادی، نوآوری و فناوری، اجتماعی، فرهنگی، آموزشی و تربیتی، زیست‌محیطی و توسعه دانش تخصصی، همراه است (جدول ۳).

روش پژوهش

در این پژوهش برای شناخت مفهوم کارآفرینی معماری و ترسیم مدل سازوکار آن، نخست مبانی نظری مفهوم کارآفرینی فرصت‌مبنا که کارآفرینی را به‌عنوان ذهنیتی نشأت‌گرفته از فرصت‌های ناشی از مشکلات و چالش‌های جامعه می‌داند، بررسی شد. در ادامه و به‌منظور تعمیم این مفاهیم به حوزه معماری و بررسی مدل سازوکار مفهوم کارآفرینی معماری (فرصت‌مبنا)، فرصت‌های این حوزه مطالعه شد. به‌این منظور ابعاد اصلی و کلان مشکلات و چالش‌های پیش‌روی معماری امروز ایران به‌عنوان فرصت‌های زمینه‌ساز ظهور مفهوم کارآفرینی معماری در ایران،

(Wood & McKinley, 2018). برخی از تعاریف ارائه‌شده از مفهوم فرصت، آن را مجموعه‌ای از شرایط محیطی برای نیل به هدف کارآفرینی و خلق ارزش می‌دانند (سخدری، ۱۳۹۹، ۲۳۹) و برخی نیز فرصت‌ها را به ساختاری چترگونه^{۱۰} و گسترده تشبیه می‌کنند که طیفی از پویایی‌ها در جامعه، سرمایه‌گذاری‌ها و کارآفرینی ایجاد می‌کنند (Wood, 2017). درخصوص انواع فرصت در فرایند کارآفرینی سه نوع نگرش وجود دارد. برخی معتقد به کشف^{۱۱} فرصت‌های کارآفرینی هستند، در این حالت فرصت و کارآفرین به‌عنوان موجودیت‌های مجزا در کلیتی به هم پیوسته با هم مرتبط هستند (Grégoire & Shepherd, 2012). در دیدگاهی دیگر مفهوم خلق^{۱۲} فرصت مطرح است، از این دیدگاه فرصت‌ها ساختارهای اجتماعی‌اند که از طریق عاملیت کارآفرینی افراد به اجرا در می‌آیند. در دیدگاهی مؤخر، دیدگاه واسطی با عنوان «فعالیت‌سازی»^{۱۳} مطرح می‌شود. در این دیدگاه فرصت‌ها به‌عنوان «تمایلات»^{۱۴} خارج از آگاهی کارآفرین در نظر گرفته می‌شود، به‌این صورت که فرصت‌ها واقعی هستند، اما نمی‌توان آنها را به‌طور عینی اندازه‌گیری یا شناسایی کرد، زیرا به‌عنوان تقاضای نهفته در بازار هستند که تنها از طریق تخیل یا باور کارآفرین قابل دسترسی است (Ramoglou & Tsang, 2016). در بررسی دیدگاه‌های فوق دو بُعد از ابعاد فرایند کارآفرینی اهمیت بیشتری می‌یابد. بُعد کارآفرین به‌عنوان کاشف، خلق‌کننده و به‌فعلیت درآورنده مفهوم فرصت و بُعد محیط به‌عنوان بستر و زمینه‌ساز شکل‌گیری فرایند کارآفرینی است. درخصوص اهمیت محیط به‌عنوان یکی از ابعاد فرایند کارآفرینی و زمینه‌ساز شکل‌گیری فرصت‌ها، برخی از محققین معتقدند که بسیاری فرصت‌های ارزشمند کارآفرینی ریشه در تغییرات بیرونی و زمینه‌ای (جامعه) داشته‌اند که همواره از نقص‌ها، مشکلات نهفته و چالش‌های پیش‌رو در جامعه و بازار (عام و تخصصی) نشأت می‌گیرند (بارن و شین، ۱۳۹۶; Ramoglou & Tsang, 2016). به‌این منظور کارآفرین بایستی از آگاهی و درایتی برخوردار باشد، به‌عنوان «دانش پیشین»^{۱۵} برخوردار باشد. دانش پیشین، نوعی از آگاهی و اشرافیت از جامعه و محیط است که از تجربه، آموزش، آگاهی فرد کارآفرین نسبت به شرایط، تحولات و اتفاقات رخ داده در بازار نشأت می‌گیرد (Ardichvili et al., 2003). بنابراین کشف، خلق و به‌فعلیت درآوردن فرصت، می‌تواند فرایند آگاهانه کشف و شناسایی مشکلات، نقص‌ها و چالش‌های جامعه باشد. پس از شناخت و ارزیابی فرصت‌ها، کارآفرین به پردازش و ارزیابی دیگر بار ایده‌های فرصت‌مبنا اقدام می‌کند. رابطه میان فرصت و ایده، رابطه‌ای تعاملی و پاسخی بر نیازها و چالش‌ها به شیوه‌ای متفاوت تر از قبل است (Zhou et al., 2022). ماحصل این فرایند شکل‌گیری کسب‌وکار و تحقق مزایا و منافع کارآفرینی جهت پاسخگویی به برخی از مشکلات و چالش‌ها است. در مدل پایه ارائه‌شده در تصویر ۱، اجزاء اصلی این فرایند در سه مرحله رفت‌ووبرگشتی مشخص شده است.

محقق استخراج می‌شوند. به این منظور و در راستای پاسخ به سؤالات مطرح شده در روش فراترکیب این تحقیق، کلیدواژه‌های همچون: معماری ایران، معماری معاصر ایران، مشکلات معماری ایران، معضلات معماری، چالش‌های پیش‌روی معماری، بحران معماری ایران، معماری امروز ایران، حرفه معماری، کسب‌وکار معماری، آینده معماری (ایران)، زمینه معماری، معماری ایرانی و تغییر، مهندسی معماری، دانشکده‌های معماری، ضعف‌های معماری ایران، در پایگاه‌های معتبر داخلی (به زبان فارسی) مانند پرتال جامع علوم انسانی، بانک اطلاعات نشریات کشور (Magiran)، پایگاه اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (SID)، جوبشگر فارسی علم نت، پایگاه مجلات تخصصی نور (Normagas) و سایت گوگل جستجو شد و به دلیل ضرورت توجه دقیق به این مرحله در برخی از نشریات بلند سابقه حوزه معماری مانند نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، باغ نظر، آرمان شهر، هویت شهر، صُغه، نقش جهان، بررسی جداگانه‌ای نیز انجام شد. همچنین ارجاعات مقاله‌ها با هدف تعیین مقاله‌های معتبر و مرتبط جستجو شدند و تعداد ۴۸۷ مقاله غیر تکراری یافت شد. مرحله سوم، درباره تعیین سازوکار، معیارها و ملاک‌های انتخاب مقالات مرتبط است. در این تحقیق نیز مطابق مراحل ذکر شده، معیارهایی تنظیم شد (جدول ۵). چون روش فراترکیب با داده‌های کیفی سر و کار دارد، لذا پژوهش‌های کیفی مناسب (شامل مصاحبه، مشاهده، مرور نظام‌مند، مقالات کمی بانالیج کیفی) در چهار بخش (عنوان، چکیده، محتوا و کیفیت روش پژوهش) مطابق الگوریتم تصویر ۳، ارزیابی و در نهایت ۵۹ مقاله برای بررسی نهایی انتخاب شدند.

مرحله چهارم، مقالات منتخب بازخوانی و دسته‌بندی شده و چک‌لیستی از مقالات، شامل اطلاعات کتاب‌شناسی مربوط به مقاله

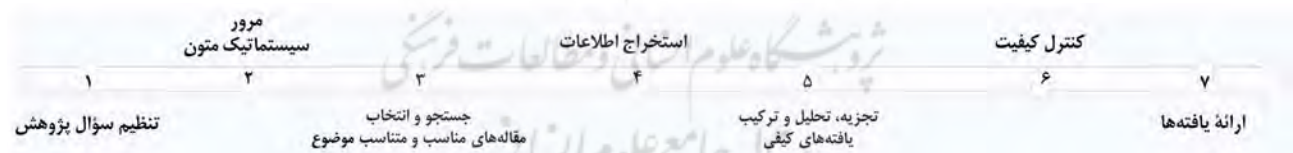
شناسایی شدند. زیرا آشنایی با مشکلات و چالش‌های معماری امروز ایران، برای معماران دانش‌پیشینی است در جهت خلق فرصت و فرصتی برای تحقق کارآفرینی در معماری و رفع مشکلات این حوزه است.

این تحقیق از لحاظ هدف کاربردی-توسعه‌ای و از نظر رویکرد، پژوهشی آمیخته است که با ترکیب عوامل دو روش کیفی و کمی انجام می‌شود. نحوه گردآوری داده‌ها از نوع اکتشافی بوده که در دو گام اصلی و مراحل مختلف زیرمجموعه آن، انجام شده است:

گام اول، حوزه معماری: در این تحقیق، به جهت شناسایی فرصت‌های کارآفرینی معماری به بررسی مشکلات و چالش‌های معماری امروز ایران و استخراج ابعاد کلان و مؤلفه‌های آن، از روش فراترکیب استفاده شده است. روش فراترکیب که متکی بر رویکرد کیفی است، به معنی کنارهم گذاردن مطالعات پیشین نبوده و چارچوبی از روابط موردنظر به همراه تفسیری واحد و نو از مطالعه‌های انجام‌شده برای بیان یافته‌هایی جامع را ارائه می‌دهد (شورت، ۱۳۹۸). در این پژوهش مطابق تصویر ۲، از روش فراترکیب هفت مرحله‌ای سندلوسکی و باروسو استفاده شده است (Sandelowski & Barroso, 2007).

در مرحله اول از این هفت مرحله، به تنظیم سؤالات مرتبط با روش فراترکیب در حوزه مشکلات و چالش‌های معماری (به‌عنوان فرصت‌های شکل‌گیری کارآفرینی معماری) پرداخته می‌شود. این سؤالات به شرح جدول ۴ طرح شد.

مرحله دوم، به جستجوی منابع مربوط با موضوع سؤالات مطرح‌شده اختصاص داشته و به مرور سیستماتیک متون، مقالات و اسناد پرداخته می‌شود. برای این کار کلیدواژه‌های مرتبط با موضوع توسط

تصویر ۲. مراحل پیاده‌سازی روش هفت مرحله‌ای فراترکیب، مأخذ: Sandelowsk & Barroso, 2007.

جدول ۳. کارآفرینی، مزایا و نتایج. مأخذ: نگارندگان.

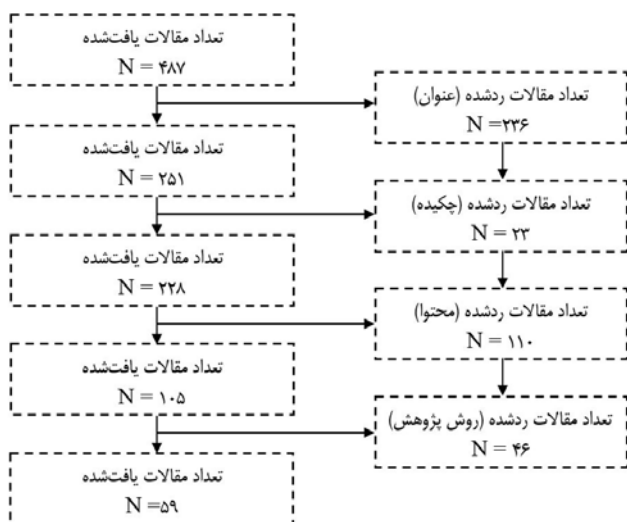
کارآفرینی، مزایا و نتایج

<ul style="list-style-type: none"> - توسعه و رونق اقتصادی و اجتماعی جامعه، تولید ثروت و رفاه. - گسترش و توسعه فناوری. - تفکر خلاق، نو و نوآور. - ایجاد کسب‌وکار نوپا، شغل و فرصت‌های شغلی و استقلال مالی. - تولید محصول، خدمات، شکل‌گیری ایده تجاری نو و افزایش توان رقابتی و پویایی در جامعه. - مقابله با فقر و فقرزدایی (به‌خصوص در میان قشر دانش‌آموخته و تحصیل کرده). - دستیابی به عدالت اجتماعی و توسعه اقتصادی، فرهنگی، زیست‌محیطی پایدار. 	<ul style="list-style-type: none"> - اقتصادی - اجتماعی- فرهنگی - آموزشی، تربیتی - نوآوری، فناوری - زیست‌محیطی - توسعه دانش تخصصی 	نتایج و مزایا (پیامدها)
---	--	-------------------------

جدول ۴. سؤال‌های تحقیق روش فراترکیب، مأخذ: نگارندگان.

سؤالات پژوهش

معماری امروز ایران از دید متخصصین این حوزه با چه مشکلات و چالش‌های روبرو است؟ مشکلات و چالش‌های معماری امروز ایران شامل چه ابعادی است؟

تصویر ۳. الگوریتم مراحل انتخاب مقاله نهایی. مأخذ: نگارندگان.

جدول ۶. کدگذاری، ابعاد و مؤلفه‌ها؛ مشکلات، نقص‌ها و چالش‌های معماری امروز ایران از روش فراترکیب. مأخذ: نگارندگان.

ردیف	کد	ابعاد	مؤلفه‌ها	منابع
۱	<ul style="list-style-type: none"> - ارزش‌های ایرانی/اسلامی - گرایش جهانی شدن - انسجام هویتی - معماری و ارزش‌های اجتماعی فرهنگی - بحران‌های فرهنگی - کثرت‌زدگی فرهنگی - گسست و گم‌گشتگی فرهنگی - رویای جامعه ایرانی - عدم‌تجانس و تناسب مبانی بینشی و ارزشی - وجه فرهنگی-اجتماعی عامل بحران معماری ایران امروز - نفوذ فرهنگی غرب لیبرال در نظام فرهنگی-اجتماعی ایران - معنی معماری ایرانی - رابطه معنی‌دار کیفیت طراحی با اجراء و هویت معماری - معماری مبتنی بر سبک زندگی ایرانی اسلامی، - فرهنگ بومی و ارزش‌های آن - مصرف‌گرایی تحت تأثیر نفوذ فرهنگ لیبرالیستی - بحران فرهنگی و هویتی در معماری امروز ایران. 	<ul style="list-style-type: none"> هنجار و ارزش‌های جامعه، ساخت فرهنگ ایرانی اسلامی، سبک زندگی ایرانی اسلامی، جامعه ایرانی و معماری، هویت‌مندی، حس تعلق، هویت معماری ایرانی، معنی و حس تعلق، عقاید و اندیشه‌های فرهنگی، معماری بومی ایرانی، فرهنگ و ارزش‌های لیبرال 	<ul style="list-style-type: none"> گرچی مهبلیانی (۱۳۸۹)، آصفی و ایمانی (۱۳۹۳)، معظمی (۱۳۹۴)، رئیسی (۱۳۹۵)، معظمی و حجت‌اکرمی و دامیار (۱۳۹۶)، مهدوی‌نژاد و طالب‌هاشمی (۱۳۹۶)، میلاتی و عینی‌فر (۱۳۹۹)، رئیسی (۱۳۹۶)، زرافشان و همکاران (۱۴۰۰)، مختاری و همکاران (۱۴۰۰)، نعیمی طرئی (۱۴۰۰)، امینی آخور و همکاران (۱۴۰۱)، صالح‌آهنگری و همکاران (۱۴۰۲)، داریوش و همکاران (۱۴۰۰)، فردپور (۱۴۰۱) 	
۲	<ul style="list-style-type: none"> - بهره‌گیری از فناوری نوین به‌عنوان یکی از چالش‌های روز معماری ایران - چالش امروز به‌دلیل حضور مصالح نوین و همچنین توسعه فناوری‌های پیشرفته ایجاد شده که همزمان فرصت‌ها و تهدیدهای را پیش‌روی کشف، درک و بازخوانی معماری سنتی قرار داده است. - پیشرفت تکنولوژی و تحول اندیشه‌ها از عوامل تحولات معماری ایران - پیشنهاد دوره فناوری اطلاعات در آموزش معماری - نوسازی و نوآوری، از عوامل اساسی تحولات معماری ایران است. - خلق میراث ماندگار وابسته به سطح پیشرفت فناوری زمان - ابداعات و نوآوری فناوری از عوامل تأثیرگذار بر تغییرات معماری - ناهمگونی زبان مبانی نظری با فرایندهای طراحی نوین باعث عقب‌ماندگی نظری و رشد فناوری محور به جای مبانی محور در معماری معاصر ایران - جریان معانی گذشته و نوین معماری از طریق تداوم اصالت با استفاده از مصالح نوین 	<ul style="list-style-type: none"> فناوری جدید، نو بودن، فرصت و تهدید، ابداع، تحول ساختمان، مصالح ساختمانی جدید، اصالت، طرح نوین، روزآمد، فناوری، فناوری اطلاعات، ایده‌های جدید، ایده نوآوری، چالش‌های آینده معماری ایران. 	<ul style="list-style-type: none"> آصفی و ایمانی (۱۳۹۱)، آصفی و ایمانی (۱۳۹۳)، ناری قمی و نقره‌کار (۱۳۹۵)، لطیفی اسکویی و همکاران (۱۳۹۹)، بهنوا و پورزرگر (۱۴۰۲)، طهموری و همکاران (۱۴۰۱)، فردپور (۱۴۰۱) 	
			<ul style="list-style-type: none"> تعریف بُعد معماری تجلی ارزش‌ها در ماده است (حجت‌آبادی، ۱۳۸۲)، که در ارتباط با انسان تحقق می‌یابد و به‌عنوان ساختاری فرهنگی اجتماعی، بازتاب ارزش‌های جامعه انسانی محسوب شده و محصول فرایند فرهنگی اجتماعی است. این بُعد شامل، اندیشه‌های ارزشی، هنجاری و فرهنگی جامعه (نظام و ساخت فرهنگ ایرانی) است. تعریف بُعد معماری تجلی ارزش‌ها در ماده است (حجت‌آبادی، ۱۳۸۲)، که در ارتباط با انسان تحقق می‌یابد و به‌عنوان ساختاری فرهنگی اجتماعی، بازتاب ارزش‌های جامعه انسانی محسوب شده و محصول فرایند فرهنگی اجتماعی است. این بُعد شامل، اندیشه‌های ارزشی، هنجاری و فرهنگی جامعه (نظام و ساخت فرهنگ ایرانی) است. تعریف بُعد نوآوری همواره با مفهوم خلاقیت همراه بوده و یکی از ارکان اصلی فرایند شکل‌گیری معماری به معنی خلق و بهره‌برداری است. توجه به بُعد نوآوری و استفاده از فناوری‌های جدید نشان از پویایی، نشاط و بهره‌رشد در معماری دارد. معماری قلمرویی است که فناوری را در مسیری که با ماهیت خود قرابت دارد به کار می‌بندد (آصفی و ایمانی، ۱۳۹۱). 	

ردیف	کد	ابعاد	مولفه‌ها	منابع
۳		معماری	آموزش و تربیت معمار، کیفیت سرفصل دروس، کیفیت آموزش، کیفیت تدریس، محتوای آموزشی، مشکلات آموزشی، طول دوره (زمان)، فرایند آموزش، مهارت در آموزش، دانش در آموزش، بینش در آموزش، اساتید و کادر آموزشی، معیارهای ارزیابی، دانشجویان، کیفیت و کمیت پذیرش، آینده‌نگری آموزش. تعریف بُعد هدف بُعد آموزش/تربیتی در آن تربیت طراحان/سازندگان حرفه‌ای، شایسته، خلاق، دارای قدرت نقد و اخلاق مدار است که به توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی کمک کند (Schreiber, 2010). بنیان‌های آموزش در سه مولفه دانش، توانش (مهارت+ توانایی جنبی) و بینش (اخلاق + ارزش) است (صدقاتی و حجت، ۱۳۹۸).	حجت (۱۳۸۲)، علی محمدی (۱۳۸۶)، علایی (۱۳۸۹)، جمیری و همکاران (۱۳۸۹)، طاقی (۱۳۸۷)، حجت و آقاپطیعی (۱۳۸۹)، گرجی مهلبانی (۱۳۸۹)، رستمی نجف‌آبادی و جهانبخش (۱۳۹۲)، شریفیان (۱۳۹۴)، تفضلی (۱۳۹۴)، صدقاتی و حجت (۱۳۹۸)، لعل‌بخش و همکاران (۱۳۹۹)، سیمونی و عباسی (۱۳۹۹)، زرافشانی و همکاران (۱۴۰۰)، بیتی و همکاران (۱۴۰۰)، غریب‌پور و میرمحمدصادقی (۱۴۰۰)، گوران و همکاران (۱۴۰۰).
۴		معماری	مشکلات زیست‌محیطی از اساسی‌ترین مشکلات شهرها و معماری امروز ایران هستند. - بالابودن مصرف انرژی در فرایند شکل‌گیری معماری - معماری بومی در پنج‌گونه رویکرد (مشارکت مردمی، ساخت طبیعت‌گرا، الگوگرای طبیعی، مطلق‌گرای طبیعی و کل‌نگری) مطرح است. - معماری بومی معماری پایدار - شکاف بهره‌وری انرژی در ساختمان در کشور انکارناپذیر است. - بیش از یک سوم انرژی در کشور در ساختمان مصرف می‌شود. - مشکلات زیست‌محیطی توجه به باز یافت در معماری ایران را ضروری کرده است. - نخاله‌های ساختمانی سهم بزرگی در مشکلات زیست‌محیطی ایران دارند. - معماری بومی از انرژی‌های تجدیدپذیر استفاده می‌کرده است.	گرجی مهلبانی (۱۳۸۹)، رهایی و قائم‌مقامی (۱۳۹۲)، کاظمی (۱۳۹۶)، بمانیان و ترابی (۱۳۹۸)، علیزاده و اصغری زمانی (۱۴۰۰)، رزاقیان (۱۴۰۱).
۵		معماری	- نظارت بر اجراء، نظارت بر مهندسیین ناظر، ناکارآمدی سیستم نظارتی. تعریف بُعد مدیریت و نظارت بر روند اجرائی معماری و شهرسازی شامل ساختار مدیریتی بر اجراء قوانین و ضوابط معماری و شهرسازی است.	اسمعیل‌پور و همکاران (۱۳۹۷)، علیلو و همکاران (۱۴۰۰).
۶		معماری	اقتصاد معماری، سوداگری، تجارت، خرید و فروش، معماری به‌عنوان کالای تجاری، درآمد محدود، رفاه، کیفیت زندگی، حاشیه‌نشینی، قدرت خرید، کمی شدن فضا، کاهش عمر مفید معماری. تعریف بُعد بُعد اقتصادی از چند جنبه مطرح است: - اقتصاد کلان کشور ایران، ر کود اقتصادی، افت ارزش پول ملی، تحریم و تورم که تأثیر خود را با افزایش قیمت مصالح، افزایش هزینه ساخت و بهره‌برداری از معماری با کیفیت، کاهش کیفیت ساخت‌وساز، سوداگری و کالایی شدن معماری و واسطه‌گری، بر معماری گذارده است. همچنین افزایش ارزش منطقه‌ای زمین کاهش عمر مفید ساختمان رادر پی دارد (علیزاده و اصغری زمانی، ۱۴۰۰).	ظفرمندی و ایامی (۱۳۹۴)، علیزاده و اصغری زمانی (۱۴۰۰)، رئیسی (۱۴۰۰)، طهموری و همکاران (۱۴۰۱).

ردیف	کد	ابعاد	مولفه‌ها	منابع
۷	۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰	نقش مخاطب در شکل‌گیری معماری معاصر ایران، آشنایی مخاطبان با مفهوم معماری بسیار اندک و ناچیز است. ایجاد علاقه به معماری بر عهده رسانه و متولیان آموزش عمومی است. معماری خوب زمانی شکل می‌گیرد که کارفرما خواهان معماری خوب باشد. - از علل دور شدن معماری معاصر ایران از معماری بومی و سنتی خواست مخاطب است. - برای بیرون آمدن از وضعیت سرگشتگی، آموزش مخاطب لازم است. عامل شخصیت‌ها (معماران و مخاطبین) از عوامل اساسی در تحولات معماری معاصر ایران است. - توجه به رابطه میان معمار، اثر و مخاطب به‌عنوان سه رکن معماری که علاوه بر شکل‌گیری معماری خوب موجب انسجام هویتی می‌شود. - تجربه معماری، تعامل میان انسان (مخاطب) و قابلیت ویژگی‌های کالبدی مکان است. - انتخاب مخاطبان - مقاومت مخاطب در خصوص نوآوری و فناوری نو، رسانه بر تحولات کالبدی معماری مؤثر است.	مخاطب معماری، کارفرما، کاربر، آموزش مخاطب، عامل شخصیت در معماری، تجربه، انواع مخاطب، اثرپذیری مخاطب از رسانه، نیازهای مخاطب، سلیقه مخاطب، نیازسنجی، جهت‌دهی سلیقه مخاطب، آموزش عمومی، گسست میان مخاطب و معماری، ادراک مخاطب از معماری، تعامل مخاطب و معماری، آگاهی مخاطب تعریف بُعد معماری ساختاری میان کالبد و انسان است، که چگونگی تعامل و تأثیر و تأثر آنها، تعریف معماری را ایجاد می‌کند (ناری قمی و نقره کار، ۱۳۹۵). بُعد انسانی مخاطب (شناسی) نیز تعبیر می‌شود و کارشناسان از آن به‌عنوان مولد انسانی مسئله معماری نیز یاد می‌کنند (Lawson, 2005). که در تعامل با معماری، نقش‌هایی همچون کارفرما (مالک یا سرمایه‌گذار)، مخاطب (استفاده‌کننده یا مشاهده‌گر) را بر عهده می‌گیرد.	حجت و آقاپلیفی (۱۳۸۹)، آصفی و ایمانی (۱۳۹۳)، صالحی و همکاران (۱۳۹۴)، ناری قمی و همکاران (۱۳۹۸)، جاویدمهر و همکاران (۱۴۰۰)، موسویان و امین‌زاده گوه‌ریزی (۱۴۰۱).
۸	۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰	- وضعیت دانش‌آموختگان رشته مهندسی معماری با توجه به نیازهای بازار کار در حیطه دانشی مطلوب، مهارتی در حد نامطلوب و نگرشی نسبتاً مطلوب است. - بازار کار نامناسب باعث تمایل به ادامه تحصیل می‌شود - جامعه امروز شاهد عدم هماهنگی بین نظام آموزشی و بازار کار است - عدم مشارکت فعال معماران در اجراء نظارت ساختمانی، اساتید دانشکده معماری و دانشجویان معماری مهم‌ترین عامل این شکاف میان دانشکده و بازار کار را وجود افراد غیر حرفه‌ای در جامعه معماری می‌دانند. - موضوعات طراحی دانشکده‌های معماری با کار حرفه‌ای، بازار کار فاصله دارد، فاصله میان آموزش دانشگاهی و فعالیت حرفه‌ای در معماری و شهرسازی رو به رشد است - بُعد مهارتی از اجزای اصلی برنامه درسی معماری، نادیده گرفته شده - عدم تطابق بین انتظارات حرفه و بازار کار و اهداف آموزشی دارد.	حرفه معماری، اشتغال معماری، وضعیت دانش‌آموختگان معماری، نیازهای بازار کار معماری، بیکاری و شرایط نامناسب شغلی معماری، عدم مشارکت، آمادگی جهت ورود به بازار کار، سازوکار حرفه‌ای معماریمهارت حرفه‌ای دانش‌آموختگان تعریف بُعد معماری در ارتباط مستقیم با شغل، حرفه و کسب و کار معمار، در جهت آبدانی تعریف می‌شود. در صحبت از معماری، منظور عمل، فعل و صفتی است که زیر مجموعه سه عنصر (اثر معماری)، (فعل معماری) و (فرد معمار) قرار دارد (قیومی بیدهندی، ۱۳۹۰) که به‌عنوان حرفه‌ای خدماتی، وابسته به بازار و مخاطب معماری است (شریفیان ۱۳۹۴). معمار با رعایت الزامات حرفه‌ای نسبت به کسب مهارت در کسب و کار تلاش کند.	جمیری و همکاران (۱۳۸۹)، شریفیان (۱۳۹۴)، علایی (۱۳۸۹)، طاقی (۱۳۸۷)، رستمی نجف‌آبادی و جهانبخش (۱۳۹۲).
۹	۱۰۰-۱۰۱-۱۰۲-۱۰۳-۱۰۴-۱۰۵-۱۰۶-۱۰۷-۱۰۸-۱۰۹-۱۱۰-۱۱۱-۱۱۲-۱۱۳-۱۱۴-۱۱۵-۱۱۶-۱۱۷-۱۱۸-۱۱۹-۱۲۰-۱۲۱-۱۲۲-۱۲۳-۱۲۴-۱۲۵-۱۲۶-۱۲۷-۱۲۸-۱۲۹-۱۳۰-۱۳۱-۱۳۲-۱۳۳-۱۳۴-۱۳۵-۱۳۶-۱۳۷-۱۳۸-۱۳۹-۱۴۰-۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳-۱۴۴-۱۴۵-۱۴۶-۱۴۷-۱۴۸-۱۴۹-۱۵۰-۱۵۱-۱۵۲-۱۵۳-۱۵۴-۱۵۵-۱۵۶-۱۵۷-۱۵۸-۱۵۹-۱۶۰-۱۶۱-۱۶۲-۱۶۳-۱۶۴-۱۶۵-۱۶۶-۱۶۷-۱۶۸-۱۶۹-۱۷۰-۱۷۱-۱۷۲-۱۷۳-۱۷۴-۱۷۵-۱۷۶-۱۷۷-۱۷۸-۱۷۹-۱۸۰-۱۸۱-۱۸۲-۱۸۳-۱۸۴-۱۸۵-۱۸۶-۱۸۷-۱۸۸-۱۸۹-۱۹۰-۱۹۱-۱۹۲-۱۹۳-۱۹۴-۱۹۵-۱۹۶-۱۹۷-۱۹۸-۱۹۹-۲۰۰	- آموزش صحیح مهندسان در ارتقاء کیفیت اجرائی معماری مؤثر است. - ارتقاء کیفیت طراحی و اجزاء موجب هویت‌مندی معماری می‌شود. - جایگاه معماری به سرهم‌بندی سازی تقلیل یافته است. - معماری ایرانی با غلبه کمیت بر کیفیت دچار دگرگونی می‌شود. - تنزل کیفیت طراحی و اجزاء از مشکلات امروز معماری ایران است. - رابطه معنا‌دار و مثبت میان کیفیت طراحی، اجزاء و هویت وجود دارد. - جامعه ایران با ورود انواع مصالح و تکنیک‌های ساخت جدید معماری همراه شده است.	کیفیت اجرا و ساختاری، کیفیت محیطی، کیفیت طراحی معماری و سازه، کیفیت طراحی، کیفیت مصالح، مهارت مهندسی، تکنیک مهندسی و اجراء، مهندسی و معماری، فن ساختمان، تنزل کیفیت معماری تعریف بُعد فرایند معماری از طرح مسئله آغاز و به طراحی و رعایت الزامات فنی/مهندسی و اجرای پروژه طراحی شده منتهی می‌شود. حوزه‌های درگیر طراحی، فنی و مهندسی و اجراء در بُعد (طراحی، فنی و مهندسی و اجراء) قرار می‌گیرد (Lawson, 2005).	رستمی نجف‌آبادی و جهانبخش (۱۳۹۲)، معظمی (۱۳۹۴)، ظفرمندی و ایمانی (۱۳۹۴)، معظمی و حجت (۱۳۹۶)، مه‌دوی نژاد و طالب هاشمی (۱۳۹۶).

ردیف	کد	ابعاد	مؤلفه‌ها	منابع
۱۰		تجرباتی	اندیشه‌ی اسلام، آگاهی نظری، مبانی نظری اسلامی، مبانی اندیشه‌ی اسلامی، مبانی سکولاریسم، بینش معماری، بنیان‌های نظری، نظریه‌پردازی، تقلید سطحی، سبک التقاطی، غرب و شرق، اسلام، نهاد دین، معماری اسلامی، پست مدرن. تعریف‌بُعد	حبیب و حسینی (۱۳۸۹)، کرباسی (۱۳۹۱)، پیربایی و سلطان‌زاده (۱۳۹۴)، ظفر مندی و ایمانی (۱۳۹۴)، رئیسی (۱۳۹۵)، ناری قمی (۱۳۹۶)، رئیسی (۱۳۹۶)، صداقتی و حجت (۱۳۹۸)، مهاجرمیلاتی و عینی‌فر (۱۳۹۹)، رئیسی (۱۴۰۰)، شاه‌حسینی (۱۴۰۱)، فرهنگدوست، و همکاران (۱۴۰۱)، احمدی و همکاران (۱۴۰۰)، داریوش و همکاران (۱۴۰۰).
۱۱		تجرباتی	ضوابط، مقررات الزام‌آور، سیاست‌گذاری، محدودکننده، مقررات معماری و شهرسازی اسلامی، قوانین بر مبنای فرهنگ اسلامی ایرانی، ضوابط و دستورالعمل معماری، چارچوب قوانین، مدیریت اجرا قوانین و سیاست‌ها تعریف‌بُعد	کرباسی (۱۳۹۱)، ابویی و جعفری قوام‌آبادی (۱۳۹۳)، رئیسی (۱۳۹۵)، مهاجرمیلاتی و عینی‌فر (۱۳۹۹)، علیلو و همکاران (۱۴۰۰)، طهموری و همکاران (۱۴۰۱)، رزاقیان (۱۴۰۱)، گوران و همکاران (۱۴۰۱).
		تجرباتی	قانون و سیاست‌گذاری (کناری) در نظام معماری، یکی از حلقه‌های تأثیرگذار در شکل‌گیری معماری به حساب می‌آید، که از تدوین و نظارت بر معیارها و ضوابط اجرایی و رهنمودها و توصیه‌ها در نوسان است، قوانین و ضوابط از محدودکنندگان مسئله طراحی است (Lawson, 2005). ضوابط معادل دستورالعمل، قوانین و مقرراتی است که با پرداختن بر سه موضوع فرم، عملکرد و توسعه شهری، مبنایی برای تصمیم‌گیری در مورد ابعاد مرتبط با محیط ساخته شده هستند (Talen, 2012).	
		تجرباتی	در قانون‌گذاری و تعیین قوانین فراگیر معماری اغلب با قانون‌مداری در دست نیست یا از مبانی قابل اعتمادی برخوردار نیست و ضمانت اجرایی ندارد. عدم‌اهتمام سیاست‌گذاران عرصه معماری و شهرسازی به ارزش‌های معماری اسلامی ایرانی ضوابط، مبنای شکل‌گیری مبتنی بر فرهنگ ایرانی اسلامی ندارد. عدم‌وجود برنامه و ضوابط جامع در خصوص مشکلات جهت‌همانگی میان ارگان‌ها از عوامل عدم دسترسی به شهر هوشمند است. الگوی تقلیدی تعیین سرنامه و کاربری طرح‌های جامع و تفصیلی که با غفلت از فرهنگ اسلامی و سبک زندگی ایرانی بوده بر معماری و زندگی ساکنین تأثیرگذار است. در صورتی که ضوابط و مقررات معماری و شهرسازی از فرهنگ اسلامی باشند، در شکل‌گیری ساختار فضایی محله جامعه مسلمان مؤثر هستند. تدوین قوانین متعدد و مصوبات الزام‌آور، منجر به وظیفه‌عملیاتی نشده است.	

• دلفی‌فازی

و عدم قطعیت نظرات نیز مدنظر است (Kuo & Chen, 2008). در این تحقیق از اعداد مثلثی استفاده شده است. که به صورت $(M=1 \cdot m \cdot u)$ نمایش داده می‌شود که در آن کمینه مقدار عدد فازی M و m محتمل‌ترین مقدار عدد فازی است و (l) کران پایین و (u) کران بالا محسوب می‌شود. تابع عضویت عدد فازی مثلثی به فرمول ۱ (تابع عضویت عدد فازی مثلثی) است (همان). دلفی فازی در هفت مرحله انجام شده است (Cheng & Lim, 2002).

$$u_M(x) = \begin{cases} \frac{x-l}{m-l} & u \leq x \leq m \\ \frac{l-x}{l-m} & m \leq x \leq l \\ 0 & \text{otherwise} \end{cases} \quad \text{فرمول ۱.}$$

مرحله ۱. گردآوری نظرات خبرگان در دور اول، پرسشنامه‌ای از ابعاد کلان و مؤلفه‌های مشکلات و چالش‌های معماری امروز ایران مستخرج از روش فراترکیب تهیه شد. در این پرسشنامه کاربست مفهوم کارآفرینی معماری در حل مشکلات و چالش‌های ارائه شده مطرح شد.

در گام دوم، با هدف اعتبارسنجی و وزن‌دهی ابعاد و مؤلفه‌های استخراج‌شده از روش فراترکیب و تأیید ابعاد مشکلات و چالش‌های مستخرج از مقالات یافت شده، از تکنیک دلفی فازی و اجماع نظری خبرگان حوزه معماری و شهرسازی استفاده شده است. پرسش‌نامه‌ای در اختیار ۳۹ نفر از خبرگان و کارشناسان حوزه معماری، شهرسازی، مهندسیین فعال در نظام مهندسی ساختمان، مهندسیین مشاور معماری و شهرسازی، دفاتر فنی، شهرداری، میراث فرهنگی و اساتید دانشکده معماری و شهرسازی، به‌عنوان خبرگان پانل دلفی فازی قرار گرفت. نحوه انتخاب اعضای پانل نیز با در نظر گرفتن سابقه کار، میزان تحصیلات، تجربه در حوزه معماری (آموزش، طراحی و اجراء)، و افراد دارای سابقه در ارگان‌ها و سازمان‌های دولتی مربوط به معماری و شهرسازی بوده است. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی اعضای پانل به شرح جدول ۷ است. در روش دلفی فازی ضمن یکپارچه کردن نظرات خبرگان، بُعد احتمالی

$$S(\vec{B}_m, \vec{A}_m) = \left| \frac{1}{3} [(b_{m1} \cdot b_{m2} \cdot b_{m3}) - (a_{m1} \cdot a_{m2} \cdot a_{m3})] \right| \quad \text{فرمول ۷}$$

روایی و پایایی. روایی پرسش نامه در این پژوهش با نظر خبرگان تأیید شد و با استفاده از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ کل پرسشنامه (از طریق نرم افزار SPSS.27)، عدد ۰/۹۴۷ به دست آمد که نشان پایایی قوی پرسش نامه است.

ارائه یافته (دلفی فازی)

به منظور اعتبارسنجی و رتبه بندی (وزن دهی) به ابعاد و مؤلفه های مشکلات و چالش های پیش روی معماری امروز ایران، به عنوان بستر شکل گیری فرصت های کارآفرینی معماری، مستخرج از روش فراترکیب از روش دلفی فازی استفاده شده است.

مطابق جدول ۹ و با توجه به نمرات فازی و فازی زدایی شده، مشخص است که خبرگان این پژوهش تمامی ابعاد کلان و مؤلفه های مستخرج از روش فراترکیب را به عنوان مشکلات و چالش های معماری قبول دارند که در آن بُعد اجتماعی- فرهنگی، مدیریتی- نظارتی و بُعد اقتصادی ابعاد کلانی هستند که معماری امروز ایران در آنها بیشترین مشکلات و چالش ها را داشته و بُعد مبنای نظری و پایداری زیست محیطی حائز کمترین هستند.

نکته مهم اینکه خبرگان این پژوهش مشکلات و چالش های یافته شده از طریق روش فراترکیب را به عنوان فرصت هایی جهت کارآفرینی معماری مورد تأیید قرار داده اند. در پاسخ به سؤال تأثیر توجه به کارآفرینی معماری، در رفع مشکلات معماری امروز ایران (ابعاد یازده گانه) به عنوان فرصت های کارآفرینی معماری، تمام ابعاد یازده گانه فوق به عنوان بستر مؤثر در شکل گیری کارآفرینی معماری، مورد توافق پانل خبرگان بوده است (جدول ۱۰). از این دیدگاه توجه به ابعاد اقتصادی، حرفه ای و سرمایه انسانی بیشترین فرصت های کارآفرینی معماری را ایجاد کرده و ابعاد قانون و سیاست گذاری و مدیریتی- نظارتی کمترین را شامل می شوند. قبول این ابعاد و مؤلفه های مربوط به آن توسط خبرگان این پژوهش، به عنوان مشکلات و چالش هایی است که می تواند بستر شکل گیری فرصت های کسب و کار در معماری را فراهم آورد و حاکی از آن است که ذات وجود مفهوم کارآفرینی معماری نقطه اجماع و توافق میان خبرگان نیز است.

مرحله ۲. از خبرگان خواسته شد با متغیر زبانی طیف هفت گزینه ای لیکرت میزان اهمیت هر کدام از ابعاد مؤلفه ها را مشخص کنند، تبدیل متغیرهای زبانی به اعداد فازی مثلثی، مطابق جدول ۸ است که به نظر هر کدام از خبرگان اعداد فازی مثلثی داده شد و مجموعه اعداد فازی برای هر خبره با استفاده از فرمول ۲ استخراج شد.

$$\vec{A}^{(i)} = (a_1^{(i)}, a_2^{(i)}, a_3^{(i)}) \quad i = 1, 2, 3, \dots, n \quad \text{فرمول ۲}$$

مرحله سوم: میانگین مجموعه ها ($\vec{A}_m^{(i)}$) از تمامی ($\vec{A}^{(i)}$) مجموعه ها از طریق فرمول ۳ محاسبه شد.

$$\vec{A}_m = (a_{m1}, a_{m2}, a_{m3}) = \left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_1^{(i)}, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_2^{(i)}, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n a_3^{(i)} \right) \quad \text{فرمول ۳}$$

مرحله چهارم. در دور دوم دلفی فازی، با بررسی میزان توافق مطابق نظر خبرگان، تغییرات در پرسش نامه اعمال و مجدداً پرسش نامه ارسال شد و درخواست شد با مطالعه پاسخ ها نظرات و قضاوت های خود را بررسی کنند. پس از عودت پرسش نامه ها نظرات خبرگان با استفاده از فرمول ۴ در قالب اعداد فازی مثلثی بررسی شد. در این مرحله میانگین نظرات خبرگان با استفاده از فرمول ۵ محاسبه شد.

$$\vec{B}^{(i)} = (b_1^{(i)}, b_2^{(i)}, b_3^{(i)}) \quad i = 1, 2, 3, \dots, n \quad \text{فرمول ۴}$$

$$\vec{B}_m = (b_{m1}, b_{m2}, b_{m3}) = \left(\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n b_1^{(i)}, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n b_2^{(i)}, \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n b_3^{(i)} \right) \quad \text{فرمول ۵}$$

مرحله پنجم. فازی زدایی، به منظور رتبه بندی و تعیین سطح اهمیت هر بُعد اعداد فازی به عدد قطعی تبدیل می شوند (Manakandan et al., 2017, 228)، به این منظور از روش مرکز ثقل استفاده شده است (فرمول ۶).

$$X = (l+m+u)/3 \quad \text{فرمول ۶}$$

به منظور رد یا قبول ابعاد، مفهومی به نام شدت آستانه، به عنوان معیاری برای غربالگری در نظر گرفته می شود. شدت آستانه این پژوهش ۰/۷ است (حبیبی و همکاران، ۱۳۹۳، ۳۷). به این صورت که اگر میانگین فازی زدایی (عدد قطعی) نظر خبرگان بالاتر از ۰/۷ باشد آن بُعد و شاخص مورد توافق و قبول واقع شده و در غیر این صورت رد می شود. نتایج نشانگر این است که تمامی ابعاد نمره بالای ۰/۷ را کسب کردند (جدول ۹). محاسبه اختلاف نظر خبرگان، این میزان از فرمول ۷ محاسبه شد، تکرار مراحل دلفی با رسیدن میزان اختلاف نظر خبرگان به حد آستانه (۰/۱)، خیلی کم، متوقف شد. جدول ۷ ویژگی های اعضای پانل دلفی. مأخذ: نگارندگان.

جنسیت	فراوانی	تحصیلات	فراوانی	شغل	فراوانی	سابقه کار (سال)	فراوانی	سن	فراوانی
مرد	۲۳	کارشناسی ارشد	۱۳	هیأت علمی دانشگاه	۱۸	۱۰-۱۵ سال	۱۶	۳۵-۴۵	۱۱
زن	۱۶	دانشجوی دکتری	۶	کارشناس (ارشد) معماری شاغل در سازمان دولتی	۸	۱۵ تا ۲۰ سال	۱۴	۴۵-۵۵	۱۸
		دکتری	۲۰	مهندس معماری (طراحی، اجرا)	۱۳	بالای ۲۰ سال	۹	بالای ۵۵	۱۰

جدول ۸. متغیر زبانی و اعداد فازی. مأخذ: Bouzon et al, 2016.

متغیر زبانی و اعداد فازی مثلثی، طیف لیکرت هفت گزینه ای

خیلی کم اهمیت	کم اهمیت	کم اهمیت تا متوسط	متوسط	متوسط تا اهمیت زیاد	اهمیت زیاد	اهمیت خیلی زیاد
(۰،۰،۰/۱)	(۰،۰/۱،۰/۲)	(۰/۱،۰/۲،۰/۵)	(۰/۱،۰/۵،۰/۷)	(۰/۵،۰/۷،۰/۹)	(۰/۷،۰/۹،۰/۱)	(۰/۹،۰/۱)

جدول ۹. رتبه‌بندی (وزن‌دهی) ابعاد کلان مشکلات و چالش‌های پیش روی معماری امروز ایران، روش دلفی فازی، مأخذ: نگارندگان.

رتبه‌بندی	ابعاد کلان مشکلات و چالش‌های پیش روی معماری امروز ایران	میانگین فازی	فاز یزدایی (قطعی)
۱	بُعد اجتماعی-فرهنگی	۰/۹۸	۰/۸۷۳
۲	بُعد مدیریتی-نظارتی (ارگان‌ها و سازمان‌های نظارت بر فرایند معماری)	۰/۹۷	۰/۸۷۰
۳	بُعد اقتصادی	۰/۹۷	۰/۸۶۳
۴	بُعد آموزشی-تربیتی	۰/۹۶	۰/۸۴۳
۵	بُعد سرمایه‌انسانی (مخاطب-کارفرما)	۰/۹۵	۰/۸۲۷
۶	بُعد حرفه‌ای (جنبه‌های اشتغال حرفه‌معماری)	۰/۹۴	۰/۸۱۰
۷	بُعد قانون و سیاست‌گذاری	۰/۹۳	۰/۸۰۷
۸	بُعد طراحی، فنی-مهندسی و اجراء	۰/۹۴	۰/۸۰۰
۹	بُعد نوآوری و فناوری	۰/۸۹	۰/۷۵۰
۱۰	بُعد پایداری زیست‌محیطی	۰/۸۹	۰/۷۴۷
۱۱	بُعد مبانی نظری (اندیشه و مبانی فکری معماری)	۰/۸۶	۰/۷۱۰

جدول ۱۰. رتبه‌بندی کارآفرینی معماری و فرصت‌های کارآفرینی (مشکلات و چالش‌های معماری ایران)، روش دلفی فازی. مأخذ: نگارندگان.

رتبه‌بندی	کارآفرینی معماری و فرصت‌های کارآفرینی (مشکلات و چالش‌های معماری ایران)	میانگین فازی	فاز یزدایی (قطعی)
۱	بُعد اقتصادی	۰/۹۴	۰/۸۳۲
۲	بُعد حرفه‌ای (جنبه‌های اشتغال حرفه معماری)	۰/۹۳	۰/۸۲۷
۳	بُعد سرمایه‌انسانی (مخاطب-کارفرما)	۰/۹۲	۰/۸۰۹
۴	بُعد آموزشی-تربیتی	۰/۹۴	۰/۸۰۲
۵	بُعد نوآوری و فناوری	۰/۹۰	۰/۸۰۱
۶	بُعد اجتماعی-فرهنگی	۰/۹۲	۰/۷۷۷
۷	بُعد طراحی، فنی-مهندسی و اجراء	۰/۸۹	۰/۷۷۵
۸	بُعد پایداری زیست‌محیطی	۰/۸۹	۰/۷۷۳
۹	بُعد مبانی نظری (اندیشه و مبانی فکری معماری)	۰/۹۰	۰/۷۶۸
۱۰	بُعد قانون و سیاست‌گذاری	۰/۸۸	۰/۷۶۳
۱۱	بُعد مدیریتی-نظارتی (ارگان‌ها و سازمان‌های نظارت بر فرایند معماری)	۰/۹۰	۰/۷۵۶

اقدام به شناخت فرصت‌های کارآفرینی معماری امروز ایران شد و ابعاد یازده‌گانه کلان این مشکلات و چالش‌ها به‌عنوان عناصر زمینه‌ساز فرصت‌های کارآفرینی معماری از طریق روش فراترکیب مطالعات این حوزه استخراج شدند. در ادامه این ابعاد برای صحت‌سنجی به روش دلفی فازی به تأیید خبرگان و متخصصین نیز رسید. بدیهی است که هر کدام از ابعاد کلان از زیرمجموعه‌های متفاوت و متنوعی نیز تشکیل شده‌اند که به دلیل گستردگی آنها در این مقاله بدان پرداخته نشده است. نکته مهم اینکه بررسی هر کدام از موارد مطرح‌شده می‌تواند منجر به کشف و خلق فرصت‌های متعدد و جدید کارآفرینی در حوزه معماری نیز شود (تصویر ۴، مرحله ۱، بخش فرصت، ضرورت، مشکلات و چالش‌های امروز معماری ایران). فرصت‌های یادشده بسترهای شکل‌گیری کسب‌وکارهای فراوان معماری را برای رفع نقایص

به‌عنوان مشکلات و چالش‌هایی است که می‌تواند بستر شکل‌گیری فرصت‌های کسب‌وکار در معماری را فراهم آورد و حاکی از آن است که ذات وجود مفهوم کارآفرینی معماری نقطه اجماع و توافق میان خبرگان نیز است.

بحث و نتیجه‌گیری

فرایند کارآفرینی معماری به‌مانند هر فعالیت کارآفرینی فرصت‌مبنا مطابق تصویر ۱ این پژوهش، در سه مرحله و با ضرورت توجه به (کشف، خلق و به‌فعلیت‌رساندن) فرصت‌ها و بهره‌برداری از آنها برای شکل‌گیری کسب‌وکار و در نهایت رسیدن به مزایا، نتایج و خلق ارزش‌هایی جهت رفع مشکلات و چالش‌های اولیه آغاز می‌شود. در این تحقیق به‌منظور ارائه مدلی از فرایند کارآفرینی معماری در ابتدا

و سایر مهارت‌ها از رشته‌های مختلف نیز است (تصویر ۴، مرحله ۲). به گونه‌ای که در این مسیر بنا به ضرورت از تخصص‌های مختلف نیز استفاده می‌شود. بنابراین فرایند کار آفرینی معماری جنبه گسترده‌تری از دانش معماری و کار آفرینی در تعامل با سایر تخصص‌ها را نیز شامل می‌شود.

مطابق مدل مطرح‌شده در این پژوهش با شکل‌گیری فرایند کار آفرینی معماری، تمام مزایا و منافع کار آفرینی (جدول ۳) در حوزه معماری به‌عنوان ضرورت معاصر بروز و ظهور می‌یابد که می‌توان در درجه اول، به رفع مشکلات اشتغال و ایجاد رفاه (برای جامعه معماری)، همچنین توسعه پایدار در ابعاد مختلف و خلق و حفظ ارزش‌های جامعه معماری اشاره کرد. چنین مزایا و نتایجی در فرایندی بازگشتی تلاشی در جهت پوشش برخی از مشکلات و چالش‌های پیش‌روی جامعه معماری است. در نتیجه از طریق ایجاد و شکل‌گیری کسب‌وکار، اهدافی مشترک میان کار آفرینی و معماری در جهت رفع مشکلات و چالش‌های این حوزه حاصل می‌شود (تصویر ۴، مرحله ۳، بخش اهداف اولیه، ایجاد کسب‌وکار حوزه معماری (مزایا، منافع و نتایج)).

در پاسخ به سؤالات این پژوهش می‌توان بیان کرد که کار آفرینی معماری دیدگاهی میان‌رشته‌ای با تلفیقی از کار آفرینی در بستر معماری است، که در آن از ذهنیت، دانش و مهارت‌های کار آفرینی

و مشکلات در زمان‌ها و دوره‌های مختلف فراهم می‌آورد و باعث شکل‌گیری نوعی از آگاهی و آمادگی ذهنی در معماران برای مواجهه با چالش‌های جدید پیش‌روی جامعه معماری نیز می‌شود.

بخش ۲ از این مدل، به بررسی فرایند و ابعاد کار آفرینی معماری پس از کشف و خلق فرصت و نحوه ایجاد کسب‌وکارهای نشأت‌گرفته از فرصت‌های یادشده می‌پردازد. این امر با رویکردی کار آفرینانه نیازمند فرایندی حاصل تعامل معماری و کار آفرینی است. معمار کار آفرین با استفاده از ذهنیت آگاه کار آفرینی و با اشرافیت به مشکلات و چالش‌های حوزه معماری به‌عنوان بستر زمینه‌ساز کار آفرینی و با استفاده از دانش، مهارت‌ها و ابزارهای متناسب کار آفرینی کسب‌وکاری را شکل می‌دهد. به این ترتیب مفهوم کار آفرینی در دو سطح، سطح اول، ذهنیت کار آفرینی در جهت نیازسنجی و شناخت فرصت‌های موجود در جامعه معماری و سطح دوم، استفاده از مهارت‌ها و ابزارهای کار آفرینی، در شکل‌گیری کسب‌وکار معماری و تداوم آن مورد توجه قرار می‌گیرد. هم‌چنان که در جدول ۲ این تحقیق نیز مطرح شد چنین کسب‌وکاری همچون سایر فعالیت‌های کار آفرینی دارای ابعاد اقتصادی، مدیریتی، نوآوری، فردی، زمینه دانشی - تخصصی و محیطی نیز خواهد بود. این فرایند علاوه بر ابعاد فوق نیازمند مهارت‌های مرتبط با فن‌آوری‌های تخصصی، فناوری اطلاعات، انفورماتیک، حقوق، بازاریابی

فرایند رفت‌و برگشتی در جهت رفع مشکلات و چالش‌های پیش‌روی جامعه معماری به عنوان فرصت کار آفرینی

تصویر ۴. مدل فرایند کار آفرینی معماری فرصت‌مبنا، (بر اساس مشکلات و چالش‌های پیش‌روی معماری امروز ایران). مأخذ: نگارندگان.

- علل وقوع تخلفات ساختمانی در شهرهای ایران با تأکید بر نقش شهرداری (مطالعه موردی: محدوده منطقه ۳ شهر یزد). *مطالعات شهری*، ۸(۳۱)، ۳۰-۱۷. <https://doi.org/10.34785/J011.2019.225>
- اکرمی، غلامرضا و دامیار، سجاد. (۱۳۹۶). رویکردی نو به معماری بومی در رابطه ساختاری آن با معماری پایدار. *هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی*، ۲۲(۱)، ۲۹-۴۰. <https://doi.org/10.22059/jfaup.2017.62263>
 - امینی آخور؛ سعید، طوفان، سحر و بلیلان اصل، لیدا. (۱۴۰۱). مطالعه پدیدارشناسانه بحران هویت فرهنگی در معماری ابنیه مذهبی شهر تهران بعد از انقلاب اسلامی با تأکید بر روند شهرنشینی در ایران. *راهبرد/اجتماعی فرهنگی*، ۱(۱)، ۱۳۰-۱۶۴. <https://doi.org/10.22034/scs.2022.147600>
 - آبی نما، آرش؛ کاملی، محسن و باور، سیروس. (۱۴۰۱). شناسایی موانع اجتماعی، فردی و آموزشی پیش روی فارغ التحصیلان معماری جهت ایفای نقش مؤثر در جامعه. *هویت شهر*، ۱۶(۳)، ۳۳-۴۴. <https://doi.org/10.30495/hoviatshahr.2022.18025>
 - آصفی، مازیار و ایمانی، الناز. (۱۳۹۱). ارزیابی چالش های فناوری های نوین در معماری و تعامل آن با ارزش های معماری اسلامی ایران. *باغ نظر*، ۹(۲۱)، ۳۴-۲۱. https://www.bagh-sj.com/article_1700.html
 - آصفی، مازیار و ایمانی، الناز. (۱۳۹۳). ریشه یابی و شناخت عوامل دگرگون ساز روح معماری گذشته ایران در گذر زمان، اصالت گذشته، تازگی اکنون. *هویت شهر*، ۸(۱۹)، ۷۶-۶۳. <https://sanad.iau.ir/Journal/hoviatshahr/Article/795445>
 - آهنچیان، محمدرضا و قرونه، داود. (۱۳۹۸). *کارآفرینی آموزشی*. سمت.
 - بارن، رابرت و شین، اسکات. (۱۳۹۶). *کارآفرینی: دیدگاه فرایندی* (ترجمه محمدرضای و رضوان ولایتی شکوهی). دانشگاه تهران.
 - بمانیان محمدرضا و ترابی، مهسا سادات. (۱۳۹۸). بازشناسی ریشه های اعتقادی مسئله باز یافت در معماری ایرانی اسلامی؛ با رویکرد مبتنی بر نظریه داده بنیاد. *نقش جهان - مطالعات نظری و فناوری های نوین معماری و شهرسازی*، ۹(۳)، ۱۶۷-۱۷۵. <http://bsnt.modares.ac.ir/article-2-35337-fa.html>
 - بهنو بابک و پورزرگر محمدرضا. (۱۴۰۲). واکاوی نقش فناوری های نوین بر ساختار کالبدی ساختمان های منتخب معماری معاصر ایران ۱۳۶۰-۱۴۰۰. *نقش جهان - مطالعات نظری و فناوری های نوین معماری و شهرسازی*، ۱۳(۱)، ۳۰-۴۷. <http://bsnt.modares.ac.ir/article-2-63875-fa.html>
 - بیته، حامد؛ قره بگلو، مینو و نظرزاده عنصردی، ائلناز. (۱۴۰۰). میزان کارآمدی برنامه مصوب آموزش مسکن (طرح معماری ۵) بر اساس انتظارات جامعه حرفه ای از فارغ التحصیلان رشته معماری - بررسی موردی: جامعه حرفه ای شهر تبریز. *نامه معماری و شهرسازی*، ۱۴(۳۳)، ۱۴۳-۱۲۷. <https://doi.org/10.30480/aup.2021.3316.1697>
 - پیربابایی، محمد تقی و سلطان زاده، محمد. (۱۳۹۴). مقدمه ای بر صورت بندی میدان معماری معاصر ایران بر اساس «نظریه میدان» بوددیو. *هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی*، ۲۰(۲)، ۸۴-۷۳. <https://doi.org/10.22059/jfaup.2015.56719>
 - تفضلی، زهره. (۱۳۹۴). فهم معماری به منزله یک رشته دانشگاهی مقتضیات و امکان ها، فرض ها و پرسش ها. *صفه*، ۲۵(۴)، ۲۶-۵. https://soffeh.sbu.ac.ir/article_100267.html?lang=fa
 - جاویدمهر، ملیحه؛ اقبالی، سید رحمان و ذوالفقارزاده، حسن. (۱۴۰۰). تأثیر انتخاب های مخاطبان بر تحولات کالبدی معماری معاصر ایران تحت فضای رسانه ای. *رسانه*، ۱۶(۱)، ۲۷-۱.
 - جمیری، وحیده؛ حاتمی، جواد؛ فتحی آذر، اسکندر و پاکدل فرد، محمدرضا. (۱۳۸۹). بررسی میزان انطباق برنامه درسی رشته کارشناسی مهندسی معماری با نیازهای بازار کار در ایران. *مطالعات برنامه درسی آموزش عالی*، ۱(۲)، ۱۱۱-۱۳۳.

(به عنوان ابزار) برای شکل گیری ایده جدید در حوزه معماری و شکل گیری کسب و کاری نوپا در شرایط عدم قطعیت جامعه استفاده می شود. **تصویر ۴**، مدل اولیه از فرایند کارآفرینی معماری فرصت مبنا در جامعه معماری امروز ایران است که با مشخص کردن ساختار و سازوکار شکل گیری فرایند کارآفرینی معماری و ابعاد و اجزاء مختلف دخیل در آن، نحوه تعامل این ابعاد با یکدیگر را نمایان می سازد و نتایج و آورده های این فرایند را بیان می کند. در فرایند این تحقیق و روش مورد استفاده در آن علاوه بر تأکید دوباره بر ضرورت توجه به مسائل و چالش های روز و آینده معماری (از دیدگاه متخصصین) در هماهنگی با تغییرات جهان معاصر، سازوکار شکل گیری کارآفرینی معماری، با ارائه **تصویر ۴** بررسی شد. امری که لزوم آشنایی معماران با مفهوم کاربردی کارآفرینی معماری و گنجانده شدن این مفهوم در سرفصل های آموزش معماری به منظور آشنایی ساختارمند دانشجویان و متولیان این حوزه را آشکار ساخته و مقدمه ای بر پژوهش های آینده در جهت استخراج جزئیات آن در معماری امروز ایران است.

پی نوشت ها

1. Entrepreneurship
2. The Danish Foundation for Entrepreneurship
3. Opportunity-based Entrepreneurship
4. Active
5. Passive
6. Gutma
7. Scott Hawken
8. Entrepreneurial Education and Training
9. Oppourtunity
10. Umbrella Construction
11. /Discovery
12. Creation
13. Actualizatio
14. Propensitie
15. Prior knowledge

فهرست منابع

- ابویی، رضا و جعفری قوام آبادی، نسیم. (۱۳۹۳). نما، سیمای بافت تاریخی و منظر فضای عمومی در قوانین ملی، ضوابط و مقررات محلی و وظایف مدیریت شهری. *معماری و شهرسازی ایران*، ۸(۱)، ۱۶-۱۰. <https://doi.org/10.30475/isau.2015.61990>
- احمدپور داریانی، محمود. (۱۳۸۹). *کارآفرینی: تعاریف، نظریات، الگوها*. جاجرمی
- احمدی، محمد؛ انصاری، مجتبی و بمانیان، محمدرضا. (۱۴۰۰). داده کاوی هندسی و گرامر شکلی رابطه ساختار فضایی مسکن و سبک زندگی اسلامی ایرانی. *نقش جهان - مطالعات نظری و فناوری های نوین معماری و شهرسازی*، ۱۳(۱)، ۱-۱۴. <http://bsnt.modares.ac.ir/article-2-47403-fa.html>
- اسماعیلی، مرتضی؛ مهدوی، مرجان و عبدالمحمدی، محیا. (۱۴۰۱). بررسی شاخص های مؤثر بر آموزش نوین معماری در دانشگاه های نسل سوم به روش دلفی (مورد مطالعه: دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه سوره). *رهپویه معماری و شهرسازی*، ۱(۲)، ۳۴-۲۳. <https://doi.org/10.22034/rau.2022.561472.1006>
- اسمعیل پور، نجما؛ هروی، زهرا و حیدری هامانه، الهام. (۱۳۹۸). بررسی

<http://hafthesar.iauh.ac.ir/article-1-312-fa.html>

- شورت، ادموند سی. (۱۳۹۸). روش‌شناسی مطالعات برنامه‌درسی (ترجمه محمود مهرمحمدی و همکاران). سمت.
- صالح آهنگر، مزگان؛ تیزقلم زنوزی، سعید و جاویدی نژاد، مهرداد. (۱۴۰۱). تحلیل و ارزیابی عملکرد روش‌های فرهنگ‌سازی اصول پایهای معماری در جامعه ایران. هویت شهر، ۱۶(۱)، ۸۷-۹۸. <https://doi.org/10.30495/hoviatshahr.2022.17340>
- صالحی، سعید؛ نقی‌زاده، محمد و حبیب، فرح. (۱۳۹۴). تبیین چگونگی ارتباط هنرمند و مخاطب در اثر معماری به‌عنوان خالق عامل معرفت. مدیریت شهری، ۱۴(۴۱)، ۱۰۷-۱۲۳.
- صدقاتی، عباس و حجت، عیسی. (۱۳۹۸). محتوای آموزش معماری در ایران و میزان موفقیت دوره کارشناسی در انتقال این محتوا. مطالعات معماری ایران، ۱۵(۱۵)، ۹۱-۱۱۲. <https://doi.org/10.22052/1.15.91>
- طاقی، زهرا. (۱۳۸۷). تأملی در تبعات رشد کمی دوره کارشناسی معماری در دانشگاه‌های کشور. صفا، ۱۷(۲-۱)، ۱۳۴-۱۲۵. https://soffeh.sbu.ac.ir/article_100066.html?lang=fa
- طهموری، علی؛ منصوری بهروز و عزیزی، شادی. (۱۴۰۱). وجه نمادین فناوری در تولیدی‌رشته‌معماری معاصر نقش جهان - مطالعات نظری و فناوری‌های نوین معماری و شهرسازی، ۱۲(۳)، ۲۲-۴۱. <https://bsnt.modares.ac.ir/article-2-61722-fa.html>
- ظفرمندی، سوپل و ایمانی، نادیه. (۱۳۹۴). معماری رومی در مقابل معماری بومی بررسی خصوصیات گرایش موسوم به کلاسیک در معماری معاصر تهران. صفا، ۱۵(۴)، ۵۰-۲۷. https://soffeh.sbu.ac.ir/article_100266.html?lang=fa
- علایی‌علی، (۱۳۸۹). افزایش تعداد پذیرفته‌شدگان رشته‌مهندسی معماری و تبعات آن. صفا، ۲۰(۴-۳)، ۴۱-۴۸. https://soffeh.sbu.ac.ir/article_100390.html?lang=fa
- علی محمدی، پریسا. (۱۳۸۶). نقش تجربه با واسطه (رسانه‌ای) در شناخت دانشجویان معماری معاصر ایران. هویت شهر، ۱(۱)، ۶۳-۷۴.
- علیزاده سسمیه و اصغری، مانی، اکبر. (۱۴۰۰). بررسی تغییرات تراکم‌های ساخت‌وساز در کلان‌شهرهای ایران (مطالعه موردی شهرک زعفرانیه کلانشهر تبریز). پژوهش‌های جغرافیایی اقتصادی، ۱۵(۵)، ۳۱-۱۵. https://jurs.znu.ac.ir/article_248178.html
- علیلو، مهدی؛ میرغلامی، مرتضی؛ هاشم‌پور، پریسا و مولایی، اصغر. (۱۴۰۰). ارزیابی ضوابط و مقررات شهرسازی ملاک عمل در ساختار فضایی محله یاغچیان با نگرش مؤلفه‌های فرهنگ اسلامی. دانش شهرسازی، ۵(۱)، ۸۷-۱۱۱. <https://doi.org/10.22124/upk.2020.16592.1483>
- غریب‌پور، افرا و میر محمد صادقی، رامتین. (۱۴۰۰). بررسی تطبیقی برنامه آموزشی دوره کارشناسی معماری در ایران با شش دانشگاه برتر جهان. صفا، ۳۱(۲)، ۶۰-۳۹. <https://doi.org/10.52547/sofeh.31.2.39>
- فردپور، سارا. (۱۴۰۱). تقابل و تعامل اصالت معنایی و مصالح مدرن ساختمانی در آثار معماری امروز ایران. نقش جهان - مطالعات نظری و فناوری‌های نوین معماری و شهرسازی، ۱۳(۲)، ۴۲-۶۲. <http://bsnt.modares.ac.ir/article-2-59859-fa.html>
- فرهنگدوست، هادی؛ فرکیش، هیرو و حنایی، تکتم. (۱۴۰۱). تحول‌شناسی مبانی نظری معماری و شهرسازی معاصر؛ گذار از گفتمان تأثیرپذیری به تأثیرگذاری. مطالعات میان‌رشته‌ای معماری ایران، ۲(۲)، ۱۰۳-۷۱. <https://doi.org/10.22133/isia.2023.371008.1025>
- فلیک، اووه. (۱۴۰۱). درآمدی بر تحقیق کیفی (ترجمه هادی جلیلی). نی.
- قیومی بیدهندی، مهرداد. (۱۳۹۰). گفتارهایی در مبانی و تاریخ معماری و هنر علمی و فرهنگی.
- کاظمی، محمد. (۱۳۹۶). راهکارهای افزایش بهره‌وری انرژی ساختمان. صفا، ۲۷(۴)، ۳۷-۴۶. https://soffeh.sbu.ac.ir/article_100419.html?lang=fa
- کرباسی، عاطفه. (۱۳۹۱). معماری امروز و باهمنی در باب ثابت و متغیر. هنرهای زیبا:

- حبیب، فرح و حسینی، اکرم. (۱۳۸۹). تحلیلی از معماری معاصر ایران در رویارویی با پدیده جهانی شدن. هویت شهر، ۴(۶)، ۳۸-۲۹. https://journals.srbiau.ac.ir/article_1120.html
- حبیبی، آرش؛ ایزدبار، صدیقه و سرافرازی، اعظم. (۱۳۹۳). تصمیم‌گیری چندمعیاره فازی. کتیبه گیل.
- حجت، عیسی و آقالطیفی، آزاده. (۱۳۸۹). تأملی در نقش مخاطب در کیفیت معماری امروز ایران. هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، ۲(۴۲)، ۳۵-۲۵. https://jfaup.ut.ac.ir/article_22611.html?lang=fa
- حجت، عیسی. (۱۳۸۲). آموزش معماری و بی‌ارزشی ارزش‌ها. هنرهای زیبا، ۱۴(۱۴)، ۷۰-۶۳. https://journals.ut.ac.ir/article_10814.html
- خانی‌جزنی، جمال. (۱۳۸۷). اصول و مبانی فرهنگ کارآفرینی. مهر راوش.
- داریوش، بابک؛ دستیار، فاطمه و دستیار، مریم. (۱۴۰۰). تأثیر جهانی شدن بر معماری مسکن شهری در ایران. هنر و تمدن شرق، ۹(۳۳)، ۳۲-۲۱. <https://doi.org/10.22034/jaco.2021.287839.1198>
- رزاقیان، فرزانه. (۱۴۰۱). تحلیل ارزیابی عوامل مؤثر مدیریتی بر اساس ضوابط ساخت‌وساز سبز در کلانشهر مشهد. مطالعات جغرافیایی مناطق خشک، ۱۳(۴۸)، ۱۲۶-۱۰۱. <https://doi.org/10.22034/jargs.2023.373925.0>
- رستمی نجف‌آبادی، مصطفی و جهانبخش، عباس. (۱۳۹۲). راهکارهای ارتقای نقش درس فنی در توان حرفه‌ای فارغ التحصیلان کارشناسی معماری. مطالعات تطبیقی هنر، ۳(۶)، ۹۹-۱۱۱.
- رهایی، امید و قائم مقامی، پروین. (۱۳۹۲). محیط‌زیست و تدابیر پایدار در طراحی ساختمان‌های آینده. علوم و تکنولوژی محیط زیست، ۱۵(۲)، ۱۴۶-۱۳۵. https://journals.srbiau.ac.ir/article_2484_500.html
- رئیسی، محمدمنان. (۱۳۹۵). علت کاوی بحران هویت در معماری و شهرسازی معاصر ایران. هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، ۲۱(۴)، ۷۴-۶۳. <https://doi.org/10.22059/jfaup.2017.61657>
- رئیسی، محمدمنان. (۱۳۹۶). درآمدی بر تأثیرات مبانی سکولاریسم بر معماری و شهرسازی معاصر ایران. مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۹(۲)، ۱۶۲-۱۳۵. <https://doi.org/10.22631/isih.2017.1796.2376>
- رئیسی، محمدمنان. (۱۴۰۰). تحلیل تأثیرات اقتصاد لیبرال سرمایه‌داری بر افول سبک زندگی اسلامی در معماری و شهرسازی معاصر ایران. راهبرد فرهنگ، ۱۴(۵۴)، ۱۰۱-۷۳. <https://doi.org/10.22034/jfsf.2021.97263>
- زرافشانی، محمدعلی؛ طهماسبی، ارسلان و بایزیدی، قادر. (۱۴۰۰). بررسی آموزش معماری در دانشگاه‌های ایران در راستای حل بحران هویت معماری معاصر ایران. مطالعات هنر اسلامی، ۱۸(۴۲)، ۱۸۷-۱۷۵. <https://doi.org/10.22034/ias.2021.288751.1622>
- سخدری، کمال. (۱۳۹۹). ارائه چارچوب سنجش‌پذیری سازه فرصت در پژوهش‌های کارآفرینی با استفاده از رویکرد فراترکیب. توسعه کارآفرینی، ۱۳(۲)، ۲۵۴-۲۳۵. <https://doi.org/10.22059/jed.2020.302898.653356>
- سیمونی، بیونیک و عباسی، مریم. (۱۳۹۹). ارزیابی رابطه آموزش دانشگاهی و فعالیت حرفه‌ای در رشته‌های معماری و شهرسازی نمونه تفصیلی: دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه هنر. هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی، ۲۵(۱)، ۵۴-۴۳. <https://doi.org/10.22059/jfaup.2021.307181.672505>
- شاه‌حسینی، حبیب‌خندانی، نادیا و کوره‌پز، رعنا. (۱۴۰۱). ارزیابی سیستماتیک مقالات معماری مجلات علمی-پژوهشی ایران و انتشارات Elsevier. باغ نظر، ۱۹(۱۱۵)، ۲۰-۵. <https://doi.org/10.22034/bagh.2022.323996.5092>
- شریفیان، سید سهیل. (۱۳۹۴). تبیین الگوی آموزش تا عمل در نظام آموزش معماری ایران. مطالعات محیطی هفت حصار، ۳(۱۲)، ۳۶-۲۷.

- Adusei, M. (2016). Does Entrepreneurship Promote Economic Growth in Africa? *African Development Review*, 28(2), 201–214. <https://doi.org/10.1111/1467-8268.12190>
- Alonso, M.A.P., Sanchez, J.C., Maditinos, D. (2016). Entrepreneurial Opportunities Perception and Intentions within European Innovation-Driven Economies Under the Shadow of a Financial Crisis. In: M. Bilgin & H. Danis (eds.). *Entrepreneurship, Business and Economics* (Vol. 1.). Springer, 3-13. https://doi.org/10.1007/978-3-319-27570-3_1
- Alvarez, Sh. A. & Barney. J. B. (2007). Discovery and creation: alternative theories of entrepreneurial action. *Strategic Entrepreneurship Journal*, 1(1-2), 11–26. <https://doi.org/10.1002/sej.4>
- Ardichvili, A., Cardozo, R. & Ray, S. (2003). A theory of entrepreneurial opportunity identification and development. *Journal of Business Venturing*, 18(1), 105-123. [https://doi.org/10.1016/S0883-9026\(01\)00068-4](https://doi.org/10.1016/S0883-9026(01)00068-4)
- Barringer, B.R. & Ireland, R.D. (2019). *Entrepreneurship: Successfully Launching New Ventures (What's New in Management)*. Pearson.
- Berglund, M. (2019). *The architect as entrepreneur* (Published master's thesis). Department of Architecture, Chalmers University of Technology, Göteborg, Sweden.
- Bouzon, M., Govindan, K., Rodriguez, C. M.T. & Campos, L. MS. (2016). Identification and analysis of reverse logistics barriers using fuzzy Delphi method and AHP. *Resources Conservation and Recycling*, 108, 182-197. <http://dx.doi.org/10.1016/j.resconrec.2015.05.021>
- Cambridge Dictionary. (1995). *Meaning of entrepreneurship in English*. Retrieved from <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/entrepreneurship>
- Casson, M. C. (1982). *The Entrepreneur: An Economic Theory*. Barnes & Noble Books. https://books.google.com/books/about/The_Entrepreneur.html?id=vo-0aXjILcoC
- Channal, G.P & Natikar, K.V. (2022). Differential Effects of Entrepreneurship Development Programme on Dimensions of Entrepreneurship. *Indian Research Journal of Extension Education*, 22(2), 6-12. http://dx.doi.org/10.54986/irjee/2022/apr_jun/6-12
- Cheng, C.H. & Lin, Y. (2002). Evaluating the best main battle tank using fuzzy decision theory with linguistic criteria evaluation. *European Journal of Operational Research*, 142(1), 174–186. [https://doi.org/10.1016/S0377-2217\(01\)00280-6](https://doi.org/10.1016/S0377-2217(01)00280-6)
- Croci, C.L. (2016). *Is Entrepreneurship a Discipline* (Senior Honors B.S.'s thesis in Business Administration option in Entrepreneurial Studies). Department of Decision Sciences, Paul College, University of New Hampshire, Durham. <https://scholars.unh.edu/honors/296/>
- Davidsson, P. (2015). Entrepreneurial opportunities and the entrepreneurship nexus: A re-conceptualization. *Journal of Business Venturing*, 30(5), 674–695. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2015.01.002>
- Dean, T. J. & McMullen, J. S. (2007). Toward a theory of sustainable entrepreneurship: Reducing environmental degradation through entrepreneurial action. *Journal of Business Venturing*, 22(1), 50-76. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2006.12.002>
- معماری و شهرسازی، ۱۷ (۳)، ۷۰-۶۱. <https://doi.org/10.22059/jfaup.2012.30374.61-70>
- گرجی مهلبانی، یوسف. (۱۳۸۹). آموزش معماری امروز و چالش‌های آینده. <https://doi.org/10.22061/tej.2010.1349.136-125>
- گوران، شیرین؛ فروتن، منوچهر و دژدار، امید. (۱۴۰۱). تبیین مؤلفه‌های تأثیرگذار برون‌دانشگاهی آموزش معماری بر معماران معاصر ایران از دیدگاه اساتید دانشگاه. *باغ نظر*، ۱۹ (۱۱۲)، ۹۲-۸۱. <https://doi.org/10.22034/bagh.2022.288974.4902>
- لطیفی اسکویی، مرجان؛ محمودی، سیدامیر سعید، و ناظمی، الهام. (۱۳۹۹). شناخت و امکان‌سنجی بکارگیری سیستم مدل‌سازی اطلاعات ساختمان (BIM) در آموزش معماری ایران. *معماری و شهرسازی ایران*، ۱۱ (۱۹)، ۱۶۵-۱۴۵. <https://doi.org/10.30475/isau.2020.222331.1368>
- لعل‌بخش، عترت؛ قبادیان، وحید و عزیز، شادی. (۱۳۹۹). ارائه مدلی برای آموزش مشارکتی در طراحی معماری در دانشکده‌های ایران. *رهیافتی‌نودم‌مدیریت آموزشی*، ۱۱ (۴۲)، ۳۳۸-۳۱۷. https://jedu.marvdasht.iau.ir/article_4168.html
- مبینی دهکردی، علی؛ احمدی، حسن و دلاور، علی. (۱۳۹۷). طراحی مدل شایستگی‌های کارآفرینی راهبردی مدیران ارشد کشور. *مطالعات مدیریت راهبردی دفاع ملی*، ۲ (۷)، ۱۲۷-۱۵۰. https://issk.sndu.ac.ir/article_312.html
- مختاری، بهاره؛ پورزرگر، محمدرضا و طاهایی، سید عطاءالله. (۱۴۰۰). بررسی تحلیلی ارتباط فرهنگ با دروس پایه در راستای ارتقای کیفی آموزش در دانشکده‌های معماری ایران. *فرهنگ در دانشگاه اسلامی*، ۱۱ (۴۰)، ۵۳۳-۵۰۵. <https://doi.org/10.22034/ciu.2021.1142>
- معظمی، منوچهر و حجت، عیسی. (۱۳۹۶). ریشه‌های گسست و گم‌گشتگی فرهنگی در معماری معاصر ایران. *معماری و شهرسازی آرمان شهر*، ۱۰ (۲۱)، ۱۱۲-۱۰۳. https://www.armanshahrjournal.com/article_58586.html?lang=fa
- معظمی، منوچهر. (۱۳۹۴). معماری معاصر ایران، جامعه کوتاه مدت - معماری کوتاه مدت. *فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی*، ۱ (۱)، ۳۹-۶۲. <http://dx.doi.org/10.29252/ciauj.1.1.39>
- موسویان‌مسیم‌ولمین‌زاده‌گوهریزی‌پهنانزاد. (۱۴۰۱). تبیین مؤلفه‌های زیبایی‌شناسی معماری مبتنی بر تجربه مخاطب (مورد پژوهی: بناهای فرهنگی شاخص در شهر تهران). *باغ نظر*، ۱۹ (۱۱۳)، ۶۲-۴۵. <https://doi.org/10.22034/bagh.2022.302389.4987>
- مهاجرمیلانی، آزاده و عینی‌فر، علیرضا. (۱۳۹۹). نقش ضوابط در تحولات مسکن تهران. *هنرهای زیبا: معماری و شهرسازی*، ۲۵ (۴)، ۴۱-۳۱. <https://doi.org/10.22059/jfaup.2021.207144.672472>
- مهدوی‌نژاد، محمدجواد و طالب‌هاشمی، سیده‌سارا. (۱۳۹۶). نقش کیفیت طراحی و اجراء در تحقق مفهوم هویت در معماری معاصر ایران. *اندیشه معماری*، ۱ (۱)، ۱۰۵-۹۴. https://at.journals.ikiu.ac.ir/article_288.html
- ناری قمی، مسعود و نقره‌کار، سلمان. (۱۳۹۵). چشم‌اندازی به جایگاه فناوری معماری در منظومه حکمت اسلامی. *پژوهش‌های معماری اسلامی*، ۴ (۳)، ۹۳-۷۶. <http://jria.iust.ac.ir/article-1-548-fa.html>
- ناری قمی، مسعود. (۱۳۹۶). نظریه معماری اسلامی یا نظریه اسلامی معماری: نقدی بر اصالت اسلامی رویکردهای نظری و عملی در دوران معاصر. *فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی*، ۳ (۲)، ۱۷۰-۱۳۱. <http://doi.org/10.29252/ciauj.3.2.17>
- ناری قمی، مسعود؛ دلمیان، سجاده و ملایری، سپیده. (۱۳۹۸). تبیین میزان اثربخشی آموزش‌های پایه معماری به مخاطب عام نوجوان (مورد پژوهی: خوانش نماهای معماری). *هویت شهر*، ۱۲ (۴)، ۷۵-۹۰. <https://srb.sanad.iau.ir/fa/Article/794077?FullText=FullText>
- نعیمی طرئی، پیراسته. (۱۴۰۰). تحلیلی بر بازنمود سبک زندگی اسلامی - ایرانی در معماری مجتمع‌های مسکونی (مورد مطالعه: نشیمن و پذیرایی در مجتمع‌های مسکونی شهر تبریز). *فرهنگ معماری و شهرسازی اسلامی*، ۶ (۱)، ۱۷۵-۱۵۷. <http://doi.org/10.52547/ciauj.6.1.157>

<https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2005.09.003>

- Diandra, D. & Azmy, A. (2020). Understanding Definition of Entrepreneurship. *Journal of Management Accounting and Economics*, 7, 2020-2383. https://www.ijmae.com/article_114343.html
- Drucker, P. (2014). *Innovation and entrepreneurship*. Routledge.
- Grégoire, D. A. & Shepherd, D. A. (2012). Technology-market combinations and the identification of entrepreneurial opportunities: An investigation of the opportunity/individual nexus. *Academy of Management Journal*, 55(4), 753-785. <http://dx.doi.org/10.5465/amj.2011.0126>
- Gutman, R. (2010). Architecture the entrepreneurial profession. In D. Cuff (Ed.), *Architecture from the Outside in: Selected Essays by Robert Gutman*. Princeton Architectural Press, 32-41. <https://books.google.com/books?id=HtURnTISKVYC&printsec=copyright#v=onepage&q&f=false>
- He, J., Nazari, M., Zhang, Y. & Cai, N. (2020). Opportunity-based entrepreneurship and environmental quality of sustainable development: A resource and institutional perspective. *Journal of Cleaner Production*, 256, 120390. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.120390>
- Hessels, J. & Naudé, W. (2019). The Intersection of the Fields of Entrepreneurship and Development Economics: A Review towards a New View. *Journal of Economic Surveys*, 33(2), 389-403. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3069446>
- İlerisoy, Z. Y., Ayci, A., Ayci, H. & Kınacı, E. (2021). Impacts of architectural education on entrepreneurial intention: a case study of senior architects from six universities in Turkey. *International Journal of Architectural Research Archnet-IJAR*, 15(3), 719-737. <https://doi.org/10.1108/ARCH-11-2020-0269>
- Kang, B.O. (2011). *A study on the influence of CEO's entrepreneurship in SMEs on business performance: franchise business* (Unpublished Ph.D.'s thesis). Graduate School of Chung-Ang University.
- Karimi, S., Biemans, H. J.A., Naderi Mahdei, K.; Lans, Th.; Chizari, M. & Mulder, M. (2015). Testing the relationship between personality characteristics, contextual factors and entrepreneurial intentions in a developing country. *International Journal of Psychology*, 52(3), 227-240. <http://dx.doi.org/10.1002/ijop.12209>
- Kuo, Y.F. & Chen, P.C. (2008). Constructing performance appraisal indicators for mobility of the service industries using Fuzzy Delphi Method. *Expert Systems with Applications*, 35(4), 1930-1939. <https://doi.org/10.1016/j.eswa.2007.08.068>
- Lavanya Latha, K. & Murthy, K. B.E.V.V.N. (2009). Problems of small-scale entrepreneurs in Nellore District. *Journal of Chinese Entrepreneurship*, 1(3), 268-278. <http://doi.org/10.1108/17561390910999542>
- Lawson, B. (2005). *How Designers Think – The Design Process Demystified*. Routledge.
- Lee, B. (2019). Human capital and labor: The effect of entrepreneur characteristics on venture success. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, 25(1), 29-49. <https://doi.org/10.1108/IJEBR-10-2017-0384>
- Lidow, D. (2022). *The Entrepreneurs: The Relentless Quest for Value*. Columbia Business School Publishing.
- Manakandan, S. K., Rosmah, I., Mohd Ridhuan, J. & Raguath, P. (2017). Pesticide applicators questionnaire content validation: A fuzzy delphi method. *The Medical Journal of Malaysia*, 72(4), 228-235.
- Murray, A. & Ruan X. (2019). *Hand & Mind: Conversations on architecture and the built world*. University of New South Wales Press.
- Park, C. (2017). A study on effect of entrepreneurship on entrepreneurial intention: Focusing on ICT majors. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 11(2), 159-170. <https://doi.org/10.1108/APJIE-08-2017-024>
- Ramoglou, S. & Tsang, E. W. K. (2016). A realist perspective of entrepreneurship: Opportunities. *Academy of Management Review*, 41(3), 410-434. <http://doi.org/10.5465/amr.2014.0281>
- Reinholdt, E. W. (2015a). *Architect and Entrepreneur: A Field Guide to Building, Branding, and Marketing Your Startup Design Business*. Eric W Reinholdt.
- Reinholdt, E. W. (2015b). *Architect and Entrepreneur: A How-to Guide for Innovating Practice: Tactics, Strategies, and Case Studies in Passive Income*. Eric W Reinholdt.
- Rusu, V.D. & Roman, A. (2017). Entrepreneurial Activity in the EU: An Empirical Evaluation of Its Determinants. *Sustainability*, 9(10), 1679. <http://doi.org/10.3390/su9101679>
- Sandelowski, M. & Barroso, J. (2007). *Handbook for Synthesizing Qualitative Research*. Springer Publishing Company. https://books.google.com/books/about/Handbook_for_Synthesizing_Qualitative_Re.html?id=0I6KBQAAQBAJ
- Schreiber, S. (2010). Education for Architecture in the United States and Canada. In P. Peterson, B. McGaw & E. L. Baker (eds.), *International Encyclopedia of Education*. Elsevier Science, 13-18. <http://doi.org/10.1016/B978-0-08-044894-7.01048-4>
- Song, J. (2014). Understanding the adoption of mobile innovation in China. *Computers in Human Behavior*, 38, 339-348. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2014.06.016>
- Stam, E. (2015). Entrepreneurial Ecosystems and Regional Policy: A Sympathetic Critique. *European Planning Studies*, 23(9), 1759-1769. <https://doi.org/10.1080/09654313.2015.1061484>
- Talen, E. (2012). *City Rules: How Regulations Affect Urban Form*. Island Press. https://books.google.com/books/about/City_Rules.html?id=SNjrx3Y69H4C
- Thomas Gries, W. (2011). Entrepreneurship and human development: A capability approach. *Journal of Public Economics*, 95(3-4), 216-224. <https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2010.11.008>
- Venkataraman, S. (2004). Regional transformation through technological entrepreneurship. *Journal of Business Venturing*, 19(1), 153-167. <https://doi.org/10.1016/j.jbusvent.2003.04.001>
- Vesalainen, J. (2005). *Dimensions of Entrepreneurship: Social, economic, local and individual aspects of entrepreneurial behavior*

(Unpublished Working Paper). University of Vaasa.

- Vosloo, C. (2015). Establishing viable architectural firms. *Architecture South Africa*, 72, 60-64.
- Vosloo, C. (2017). Entrepreneurship education for South African architectural students. *Proceedings of the 4th S. ARCH International Architectural Conference*, Hong Kong.
- Vosloo, C. (2022). Entrepreneurship for unsettled times in the architectural profession - a review. *Acta Structilia*, 29(2), 190-225. <http://doi.org/10.18820/24150487/as29i2.7>

- Wood, M. & Mckinley, W. (2018). The Entrepreneurial Opportunity Construct: Dislodge or Leverage? *Academy of Management Perspectives*, 34(3), 352-365 <http://doi.org/10.5465/amp.2017.0162>
- Wood, M. S. (2017). Misgivings about dismantling the opportunity construct. *Journal of Business Venturing Insights*, 7, 21-25.
- Zhou, X., Zhang, L. & Su, X. (2022). Entrepreneurial institutional environment and entrepreneurial orientation: The mediating role of entrepreneurial passion. *Frontiers in Psychology*, 13, 840548. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.840548>

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to the Bagh-e Nazar Journal. This is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله:
 روشن، مجتبی؛ پیربابایی، محمدتقی و کی نژاد، محمدعلی. (۱۴۰۳). مقدمه‌ای بر رهیافت کارآفرینی در معماری امروز ایران (با تأکید بر مشکلات و چالش‌های معماری به‌عنوان فرصت‌های کارآفرینی معماری). *باغ نظر*, ۲۱ (۱۳۴), ۶۷-۸۴.

DOI: 10.22034/BAGH.2024.426643.5496
 URL: https://www.bagh-sj.com/article_198611.html

